

Elektronski mjesecnik za evropske integracije – broj 48, septembar, 2009.

TEMA BROJA

Što Crna Gora treba da radi nakon što predala odgovore na Upitnik EK

INTERVJU
Državni sekretar u MVPEI Hrvatske
Dr Davor Božinović

ANALIZA
Kako Podgorica "primjenjuje" praksu suda u Strazburu

IZAZOVI U EU
Nevidljivi plafon za žene u institucijama EU

U ISČEKIVANJU

Ministarka za evropske integracije **Gordana Đurović** je, prije nekoliko dana, saopštila da očekuje da će Izvještaj o napretku Crne Gore za 2009., koji će Evropska komisija objaviti polovinom oktobra, biti objektivan.

Navela je i da je Brisel oštiri, što ste bliže Uniji.

Da li je baš tako?

Ili, ministarka, koja je vjerovatno vidjela Nacrt Izvještaja, priprema javnost za oštре kritike.

Komisija, kao nikada do sada, ima debele razloge da bude oštra prema vlastima u Podgorici. Da li su napravljeni pomaci u borbi protiv korupcije, naročito na visokom nivou, da li je pravosuđe nezavisnije u odnosu na prošlu godinu, može li se uopšte govoriti o slobodi izražavanja,...? Za razliku od prethodnih godina, nije se previše odmaklo ni u zakonodavnoj aktivnosti.

Sve to premijeru **Milu Đukanoviću** ne smeta da bude optimista – u isčekivanju Izvještaja, on gromoglasno poručuje kako očekuje pozitivne ocjene EK u tom dokumentu.

Vladajuća elita uspijeva da većinu birača lako ubijedi da ne vjeruju svojim očima. Stvari su onakve kakve im predstave odani mediji i analitičari, vladini funkcioneri, tajna policija... Ova vlast to uspješno radi od početka '90 – ih godina prošlog vijeka (treba li podsjećati na "Rat za mir" kada se Crna Gora navodno samo branila).

Premijer dobro zna da će kontrolisani mediji, upornim ponavljanjem željenih novoda, kreirati stav javnosti o Izvještaju – i u slučaju najgoreg mogućeg Izvještaja EK, većina će imati sliku da je sve kao u bajci.

Sa premijerom se treba složiti u jednom. Najnoviji Izvještaj biće dobra podloga da Crna Gora dobije status kandidata, možda već sljedeće godine.

Savjet ministara EU donijeće odluku o statusu kandidata i na osnovu onoga što bude uradeno sljedećih mjeseci u poređenju sa Izvještajem za 2009. Ukoliko ocjene budu negativne, vlast će morati dobro zasukati rukave ako želi do statusa kandidata.

Odlaganje takve odluke teško bi mogli opravdati i veći iluzionisti koji čine vrh crnogorske vlasti.

V.Z.

Briga zbog izbornih zakona (1. septembar) – Evropska komisija je zabrinuta da rok za uskladištanje crnogorskog izbornog zakonodavstva sa Ustavom, koji ističe krajem oktobra, neće biti ispoštovan, saopšto šef Delegacije EK u Podgorici, **Leopold Maurer**. "Veoma smo zabrinuti da krajnji rok neće biti ispoštovan, što bi bilo vrlo negativno u smislu Izvještaja o napretku Crne Gore i mišljenja koje EK treba da doneše o mogućnosti Crne Gore za pristupanje EU", kazao je Maurer nakon sastanka s liderom Socijalističke narodne partije **Srđanom Milićem**.

NSEI u punom pogonu od početka (12. septembar) – Članovi Nacionalnog savjeta za evropske integracije (NSEI) na konstitutivnoj sjednici jednoglasno dogovorili da što brže usvoje poslovnik o radu, sastanu se sa predsjednikom Skupštine i ministarkom za evropske integracije kako bi definisali obaveze tog tijela na putu ka EU. Novi predsjednik NSEI **Nebojša Medojević** saopšto da se konstitutivna sjednica, zbog, kako je kazao, ogromnih obaveza Crne Gore u integracijama, pretvorila u radnu i da je on zadovoljan njenim ishodom.

Jose Manuel Barroso

Barroso novi mandat (16. septembar) – Evropski parlament izabrao novog – starog predsjednika Evropske komisije **Jose Manuel Barrosa**. Analitičari smatraju da je iz ugla zapadnog Balkana Barroso dobro rješenje jer Barroso snažno podržava proširenje EU, pogotovo kada je riječ o zemljama kojim je to i obećano.

Pitanja konačno pred poslanicima (18. septembar) – Ministarka za evropske integracije **Gordana Đurović** održala prvi sastanak sa skupštinskom radnom grupom oko pitanja iz Upitnika. Đurović je ranije najavila da će pitanja i nacrt odgovora biti upućeni poslanicima u avgustu ili početkom septembra, a opozicioni predstavnici kritikovali su Vladu i Đurovićevu zbog kašnjenja. Ona je kazala da je razgovor sa poslanicima bio konstruktivan, te da će se ponovo sastati za 7 do 10 dana, nakon što dobije sugestije u pisanoj formi.

Konsultacije uoči Izvještaja o napretku (22. i 23. septembar) – Delegacija Vlade, koju predvodi ministarka za evropske integracije Gordana Đurović, boravila u posjeti Generalnom direktoratu za proširenje EK u Briselu. Đurović će u okviru redovnih konsultacija, razgovarati o godišnjem izvještaju EK o napretku Crne Gore, o procesu odgovaranja na Upitnik, i pripremi za IPA programe za 2010.

Đukanović optimista (26. septembar) – Premijer **Milo Đukanović** očekuje pozitivnu ocjenu u Izvještaju EK o napretku Crne Gore i smatra da će to predstavljati dobru osnovu da Crna Gora možda već tokom 2010. dobije status kandidata za članstvo u EU. "Mislim da smo na mnogim područjima ostvarili značajan napredak i da ćemo zbog toga dobiti pozitivnu ocjenu u Izvještaju EK", kazao Đukanović.

Za Bijelu listu potrebbni jasni podaci o korupciji (29. septembar) – Crna Gora je na dobrom putu da njenim građanima od 1. januara budu ukinute vize za zemlje Schengen zone, ali će konačna odluka zavisiti od ocjene ekspertske grupe Evropske komisije koja će polovinom oktobra posjetiti Podgoricu, saopšto potpredsjednik EK **Jacques Barrot** koji je boravio u posjeti Crnoj Gori. "Tražili smo od ministra unutrašnjih poslova i pravde da nam do posjete ekspertske grupe dostave precizne i jasne podatke o broju konačnih presuda za djela iz oblasti organizovanog kriminala i korupcije", kazao Barrot.

POGLED IZ EU

Što veže dobar pršut sa EU?

Crna Gora je već tri godine ponovo nezavisna država i već je učinila važne korake u pravcu evropskih inte-

Piše: Peter Platte

gracija. Podnijet je i zahtjev za članstvo. U svim ministarstvima i nadležnim institucijama se intenzivno radi na odgovaranju na Upitnik Evropske komisije.

Ovo je dobra prilika da zastanemo, da nakratko, po strani, ostavimo pitanja tehničkog karaktera, i da se malo zamislimo nad suštinom. Jer, iako evropske integracije iziskuju mnogo tehničkih koraka, uvjek je prisutna i izvjesna opasnost da se u tim tehničkim detaljima pogubimo, i da zbog "tehničke šume" iz vida izgubimo "drvo" suštine značenja.

Sama EU je građevina koja se kontinuirano razvija i koja će Lisabonskim sporazumom napraviti prekretnicu u svojoj istoriji. Ona ne čini ništa da nekome pristup u Uniju bude lak. Ako je sa strane, bez emocija, posmatramo najprije uočavamo ogromnu birokratiju i složene postupke odlučivanja. Često nailazimo i na protivurečnosti. Nemoguće je opisati kratko i jednostavno. U mnogim državama članicama su ljudi njome nezadovoljni. Ima čak i vlasta država članica, kojima je kritika EU dio političkog programa. Za državu, koja želi da joj se pridruži, i koja se trudi da ispunji neophodne pristupne uslove, to nije baš olakšavajuća okolnost.

Njemački političari teže da nacionalizuju uspjehe i pozitivne rezultate. Ukoliko nešto ne ide tako dobro ili ne uspije zbog odluke EU komisije, dežurni krivac je u Briselu. Iz razgovora sa prijateljima iz drugih država EU znam da se ne radi o samo čisto njemačkom fenomenu. Ova navika se stiče još dok su države u statusu kandidata u okviru prilagođavanja, jer su neke od potrebnih odluka, naravno, vrlo nepopularne: nije baš jednostavno "rasplesti pletenice", koje tako puno volite, i naprav-

iti novu, evropsku frizuru.

A evo i vrlo konkretnog primjera iz Crne Gore. I u Crnoj Gori, kao i u mnogim zemljama EU, postoje tipični suhomesnati specijaliteti kao recimo pršut. Međutim, neke od metoda sušenja pršuta nijesu više dozvoljene u EU jer izazivaju rak. Isti takav problem su u Njemačkoj imali proizvođači Švarcvaldskog pršuta. U toj situaciji nije ništa lakše nego reći – Brisel je kriv. U stvarnosti je razlog, ipak, u tome što viševjekovni tradicionalni postupak proizvodnje u današnjem okruženju donosi probleme druge vrste: ranije su se ljudi drugačije hranili, imali su na raspolaganju sirovo drvo bez bilo kakvih štetnih primješa, što danas, nažalost, nije slučaj. U Švarcvaldu je pronađeno rješenje kako da se sačuva specifičan ukus, a da se zadovolje EU smjernice tj. kako da za vrijeme proizvodnje ne dođe do kontaminacije pršuta materijama koje izazivaju rak.

I u Crnoj Gori su već napravljeni važni koraci. Jedan od ranijih projekata GTZ-a je

Nije baš jednostavno "rasplesti pletenice", koje tako puno volite, i napraviti novu, evropsku frizuru

bio savjetovanje u mesnoj industriji. Tako da su proizvođači pršuta iz Crne Gore već dobro pripremljeni. Oni nijesu sproveli neophodne promjene zbog EU, nego u interesu i radi zaštite potrošača.

Upravo je pršut dobar primjer za ilustraciju jednog fenomena u EU. Oni, koji žive u EU, vrlo se brzo prilagode prednostima, koje EU donosi. Mnogo toga postaje tako brzo samo po sebi razumljivo, da se više ne pridaje važnost brojnim preprekama, koje su morale biti savladane i bile tema mnogih sjednica službenika EU, koji su u konsenzusu omogućili upravo ovakav napredak. EU je donijela blagostanje za potrošače u svim državama članicama svojim birokratskim istražavanjem na dogovorenim normama i minimalnim standardima. Tako se npr. unutar EU uopšte ne mogu kupiti mnoge stvari, jer zbog svoje potencijalne opasnosti po zdravlje nijesu dozvoljene.

Cinjenica da se unutar EU može putovati samo sa ličnom kartom dovela je do toga da mnogi koji uđu u EU imaju osjećaj da ulaze u jednu harmonizovanu pravnu oblast u kojoj npr. postoje pravila za

pokrivanje eventualnih troškova liječenja, gdje pravni principi jednakovale za sve, gdje se bez problema dolazi do penzije, gdje se roditelji iz nacionalno mješovitih brakova mogu, u slučaju spora, osloniti na slične regulative, gdje se iste stvari kažnjavaju, i još mnogo toga. Pravne razlike između zemalja EU i zemalja zapadnog Balkana tradicionalno nijesu naročito velike, ali i pored toga postoje oblasti u kojima dalja harmonizacija može učiniti život mnogo jednostavnijim.

Posmatrano sa stanovišta tako konkretnih efekata EU, koje rado zaboravljamo, EU ima i jednu moćnu emocionalnu ravan, posebno u Njemačkoj, jer je ona nakon II svjetskog rata gotovo vezala svoju budućnost za budućnost Evrope. Naši susedi u Evropi su nam tada, kao i kasnije, nakon pada Berlinskog zida, pružili ruku i mi to nećemo nikad zaboraviti. Zbog toga mi znamo i koliko je važna regionalna saradnja i saradnja na svim nivoima, počevši od politike na lokalnom nivou i kontakata

Nije baš jednostavno "rasplesti pletenice", koje tako puno volite, i

među građanima.

U regionu zapadnog Balkana, Crna Gora ima mogućnost da upravo ovaj aspekt proglaši svojim posebnim specijalitetom, jer su ovdje, u jednoj relativno maloj zemlji, zastupljene različite grupe. U mnogim oblastima se to već dogodilo. Pri tome, važno je da spoljašnji utisak jednog multietničkog društva uvijek prepostavlja činjenicu da on stvarno živi i među građanima unutar zemlje. To je Sizifov zadatak, s kojim se čovjek svakog dana iznova mora nositi, jer ljudi uvijek iznova ulaze u sukobe i u njih unose emocije. Stoga je veoma značajno kako će Crna Gora regulisati prava manjina, kako će se primjeniti Zakon za strance i kako će se justicia učiniti dovoljno slijepom da sve uvijek i jednako tretira, nezavisno od toga da li se radi o funkcionerima ili običnim građanima.

U svakom slučaju, ja za Crnu Goru ovdje vidim velike mogućnosti koje su istovremeno i vrlo zahtjevni zadaci. Zbog toga mi je čast što to mogu posmatrati i podržavati.

Autor je ambasador Republike Njemačke u Crnoj Gori

ŠTO CRNOGORSKE VLASTI TREBA DA RADE NAKON ŠTO POŠALJU ODGOVORE NA UPITNIK

Vrijeme za dokazivanje pred EU

I pored svih naporu administracije da što kvalitetnije odgovori na Upitnik kako bi

Piše: Mirela Rebronja

Crna Gora sljedeće godine dobila status kandidata za članstvo u EU i nakon toga datum otpočinjanja pregovora, to je tek početak jedne složene faze.

Za dobijanje statusa kandidata, naime, potrebno je ispuniti mnogo uslova, a kvalitetni odgovori na Upitnik su samo jedan u nizu.

Savjetnik slovenačkog premijera za pitanja EU, dr **Rado Genorio** kaže da dobijanje statusa kandidata "zavisi od odgovora, ali ne presudno".

"Pratiće se sprovođenje unutra-

šnjih reformi, jačanje administrativnih kapaciteta, ali ne samo deklarativno, već kroz konkretno sprovedene reforme i aktivnosti", izjavio je Genorio za *Evropski puls*.

I u crnogorskoj Vladi su svjesni te činjenice. Ministarka za evropske integracije dr **Gordana Đurović** kaže za *Evropski puls* da se "status kandidata prvenstveno "zaslužuje" kvalitetom sprovedenih demokratskih i ekonomskih reformi u zemlji, a podrška EU 27 onda je logična posljedica tih rezultata."

Izvršna direktorka Centra za

Status kandidata prvenstveno se "zaslužuje" kvalitetom sprovedenih demokratskih i ekonomskih reformi u zemlji, a podrška EU 27 onda je logična posljedica tih rezultata, kaže Gordana Đurović

građansko obrazovanje (CCO) **Daliborka Uljarević** navodi da se kroz odgovore provjerava sposobnost i stručnost administracije, ali da "na drugoj strani, postoji, ono što nije zanemarljivo, a sublimira se u političkim strujanjima u samoj EU, bilo

da se radi o generalnim strategijama daljeg proširenja ili vrlo fokusiranim pogledu i na samu Crnu Goru".

"Najviše ipak zavisi od donosičaca odluka u Crnoj Gori koji, nažalost, svojim praktičnim djelovanjem nijesu još pokazali da im je prioritet demokratizacija i evropeizacija zemlje, i pored retorike pune evropskih pridjeva i završavanja određenih tehničkih pitanja, koja suštinski ne rješavaju velike probleme koji opterećuju crnogorsko društvo", naglašava

Uljarevićeva za *Evropski puls*.

Crna Gora se trenutno nalazi pred vrlo osjetljivom trasom svog evropskog puta, iako se na prvi pogled to ne bi moglo zaključiti.

Nakon što preda odgovore na Upitnik, što je najavljen za polovinu novembra, do sljedeće velike odluke u EU čekaće oko godinu dana. Prvo će dobiti dodatna pitanja koja će pomoći Evropskoj komisiji da polovinom sljedeće godine izradi Mišljenje o crnogorskom zahtjevu za članstvom u EU. U slučaju pozitivnog Mišljenja, Savjet ministara bi Crnoj Gori mogao dati status kandidata u posljednjem tromesečju sljedeće godine, nakon čega bi čekali odluku o datumu otvaranja predpristupnih pregovora.

Iskustva zemalja zapadnog Balkana – Hrvatske i Makedonije – nakon predaje odgovora na Upitnik su dijametralno različita.

Hrvatska je nekoliko mjeseci nakon što je poslala odgovore na

Rado Genorio

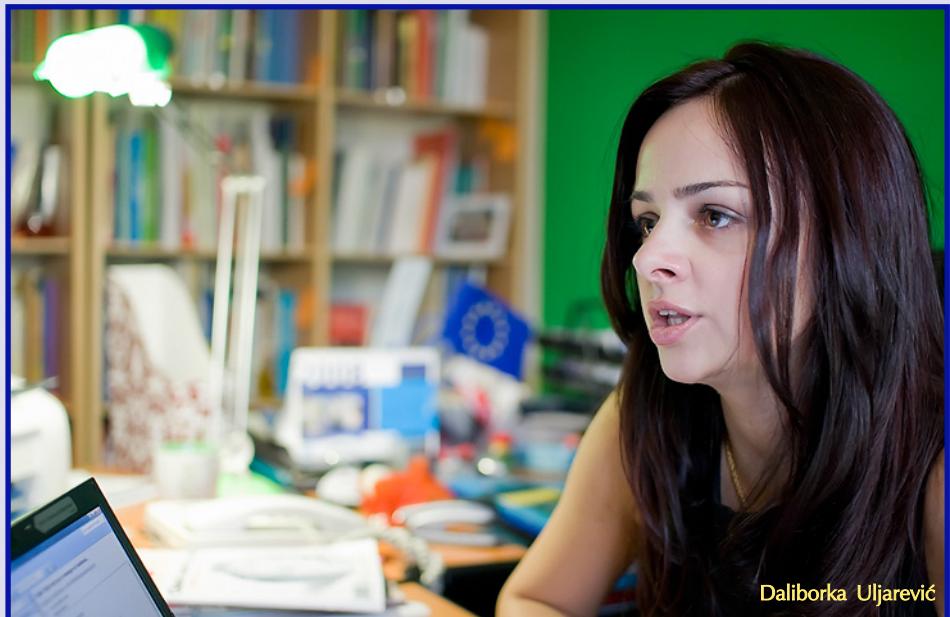
foto: VJESTI

Gordana Đurović

Upitnik dobila status kandidata, a nedugo zatim i datum otpočinjanja predpristupnih pregovora sa EU, da bi danas jednom nogom bila u elitnom društvu.

Na drugoj strani, Makedonija je krajem 2005. godine dobila pozitivno mišljenje Komisije na zahtjev o članstvu i status kandidata, ali od tada tapka u mjestu i čeka datum predpristupnih pregovora. Razlog za to leži u činjenici da Komisija smatra da nije ispunila političke kriterijume zbog incidenata na izborima, nedovoljne saradnje vlasti i opozicije..., spekulira se i da Grčka, sa kojom ima spor oko imena, blokira dalji evropski put Skoplja.

Pitanje je što Crna Gora treba da radi nakon što preda odgovore na Upitnik, da bi izbjegla make-

Daliborka Uljarević

donski evropski scenario, odnosno da bi krenula putem kojim je išao Zagreb.

Đurovićka objašnjava da "Crna Gora ima definisanu svoju evropsku agendu, bez obzira na dinamiku pripreme Mišljenja od strane Evropske komisije".

"Ona uključuje prvenstveno reviziju Nacionalnog programa za integraciju (NPI) Crne Gore u EU, kao i aktivnosti na harmonizaciji zakonodavstva. Pored toga, Vlada i cijelokupna administracija radiće na unaprijeđenju baze podataka zakonodavstva i evropskih direktiva, ali i jačanju Jedinice za prevodenje u Ministarstvu", navodi Đurovićka.

Takođe, prema njenim riječima, budno se mora pratiti program prekogranične saradnje, aktivnosti komisije za evropske integracije i IPA komisije, kao i planiranje i sprovođenje IPA projekata.

Đurovićka ističe da je "potrebno uraditi sve institucionalne reforme i pripremiti sve neophodne dokumente za uvođenje Sistema decentralizovanog upravljanja IPA sredstvima kroz centralni budžet, što je veoma zahtjevna aktivnost".

"Poslje slanja odgovora na Upitnik, vjerovatno ćemo dobiti još izvjestan broj pitanja, a početkom sljedeće godine biće više konsultacija sa Evropskom komisijom u vezi sa tim pitanjem", rekla je

BUDITE SPREMNI NA SVAKI SCENARIO

Crna Gora na primjeru Makedonije može pronaći motiv da temeljno i kvalitetno sagleda sve moguće izazove i pripremi adekvatnu strategiju suočavanja sa njima, kako sada dok odgovara na Upitnik, tako i narednih mjeseci dok se bude čekalo na zvaničan stav EK", preporučuje u razgovoru za Evropski puls **Dragan Tilev**, viši savjetnik za EU u Makedoniji.

Tilev ukazuje da Crnoj Gori čeka priličan broj obaveza i aktivnosti nakon što preda odgovore na Upitnik, navodeći da će karakter tih obaveza zavisiti od kvaliteta odgovora.

"Bilo da će Komisija zahtijevati dodatna pojašnjenja ili će se nekim odgovorima na Upitnik one same nametnuti. Makedonija je imala niz takvih aktivnosti, a odnose se na realizaciju obećanja kratkoročnog ili hitnog charaktera koja su data u odgovorima. Pored toga, desilo se da je pred samo zatvaranje mišljenja Evropske komisije o makedonskom odgovoru na Upitnik, administracija dobila set pitanja politički osjetljivog charaktera, na koja se moralo odgovoriti u najkraćem mogućem roku što bi Crnoj Gori moglo poslužiti kao uput da administracija mora, u cijelokupnom periodu poslje predaje odgovora na Upitnik, biti u punoj pripravnosti jer bi eventualno "opuštanje" poslje predaje odgovora moglo imati značajne posljedice pa se to, ni u kojem slučaju, ne smije dozvoliti", kaže Tilev.

Makedonija se, dodaje on, u ovom prelaznom ili periodu čekanja, pripremala za pregovore, vodeći se optimističnim procjenama da su status kandidata i proces pregovora "na dohvrat ruke".

"Krenulo se sa organizacijom struktura i procedura za pregovore, prepoznavanjem i sastavljanjem ekspertskeih timova koji bi potencijalno vodili pregovore. Takođe, obavljane su pripreme administracije za pregovore kroz realizaciju nekoliko projekata u cilju savladivanja pregovaračkih vještina", naveo je Tilev.

Đurovićka, dodajući da jedna od sigurnih aktivnosti jeste neophodno usavršavanje administracije i unaprijeđenje njenih kapaciteta.

Pored najavljenih aktivnosti Crna Gora će morati da se posveti i unaprijeđenju odnosa sa članicama EU, posebno onima sa kojima komunikacija nije na zavidnom nivou, jer za odluku o statusu kandidata i kasnije za datum otpočinjanja pregovora potrebna je saglasnost svih 27 država.

Uljarevićeva ukazuje da bi tokom perioda u kojem Komisija analizira odgovore i pravi svoje mišljenje, Crna Gora trebala usmjeriti svoje resurse i ka intezivnom lobiranju država članica kako bi što prije dobili status kandidata.

"Neke od njih već su slale poruke da bez mjerljivih rezultata nećemo moći dalje", podsjetila je Uljarevićeva.

"Lobiranje", podvukla je ona, "nije garant uspjeha već može, posebno u slučajevima pojedinih

Tokom perioda u kojem EK analizira odgovore i pravi svoje mišljenje, Crna Gora bi trebala usmjeriti svoje resurse i ka intezivnom lobiranju država članica kako bi što prije dobili status kandidata. Neke od njih već su slale poruke da bez mjerljivih rezultata nećemo moći dalje, navela Daliborka Uljarević

zemalja, predstavljati pomoć već ostvarenim rezultatima naše zemlje."

"Ti rezultati se mogu", prema njenom mišljenju, "postići tako što će čitavo vrijeme Crna Gora raditi na ispunjavanju obaveza iz Evropskog partnerstva, odnosno popravljanju ili otklanjanju onih nedostatki koji nam se precizno spočitavaju u Izvještaju o napretku i o tome informisati države članice i institucije EU."

Predsjednik Nacionalnog savjeta za evropske integracije (NSEI), **Nebojša Medojević** ocjenjuje da je za nastavak procesa evropskih integracija od velike važnosti da Vlada što realnije prezentira stanje, sa svim problemima koje Crna Gora

Nebojša Medojević

ima kada je riječ o usvajanju i primjeni EU standarda.

"Nijedna Vlada u regionu nije bila pretjerano samokritična i u odgovorima optuživala samu sebe.

rijecima, ne smije zaboraviti da je Komisiji samo povjeren mandat da primjeni proces približavanja zemalja evropskoj porodici, a da konačnu odluku donose same zemlje članice.

Iz tog razloga se posebna pažnja mora posvetiti jačanju odnosa sa članicama.

"One žele da znaju koliko je Crna Gora ozbiljan partner, koliko je spremna na saradnju jer je period dok se čeka dobijanje kandidatskog statusa period u kojem zemlja gradi svoj kredibilitet kod zemalja članica", objašnjava Genorio.

On podvlači da se punim kapacitetom mora raditi na poboljšanju administrativnih sposobnosti i to je polje koje će Komisija iskoristiti kao indikator kvaliteta sprovedenih reformi.

"EK i zemlje članice će pratiti kako Crna Gora napreduje. Od velike važnosti je godišnji izvještaj za ovu, ali posebno će biti značajan izvještaj za sljedeću godinu".

Genorio navodi da su "odgovori na Upitnik samo početna, prva faza koja Evropskoj komisiji služi da dobije uvid u trenutno stanje, odnosno da ustani koliko se Crna Gora prilagodila zahtjevima EU i kolika je njena stvarna spremnost da preuzeme obaveze članstva koje će doći."

Genorio ističe da su odnosi sa zemljama članicama, takođe, jako važni.

Crna Gora, prema njegovim

Autorka je saradnica u Centru za građansko obrazovanje

KAKO CRNA GORA "PRIMJENJUJE" PRAKSU EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Podgorica ignoriše Strazbur!

Kako će Crna Gora ispunjavati briselske, kad već dvije godine ne primjenjuje strazbu-

Piše: Neđeljko Rudović

rške standarde?

Ako njeni vlast nastavi sa upadljivim ignoriranjem i još upadljivijim kršenjem prakse Evropskog suda za ljudska prava onda je odgovor jasan, ali nije jasno do koje granice Crna Gora može trpjeti neoprostivu neodgovornost i osionost pojedinih struktura vlasti, koje prati udvorištvo onih koji su zaduženi za sprovođenje pravde.

U poslednjih nekoliko mjeseci crnogorski sudovi zasijecaju brutalne kazne nezavisnim medijima, čime potiru presude Evropskog suda za ljudska prava iz Strazbura, koje su inače obavezni da poštuju.

Crnogorski sudovi na taj način učestvuju u gušenju slobodne misli i profesionalnog novinarstva, direktno anulirajući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima (EKLJP) i njen član 10 posvećen slobodi izražavanja. Država Crna Gora je ulaskom u Savjet Evrope pristala da prekine takvu praksu tako što će poštovati praksu Evropskog suda za ljudska prava, koja nedvosmisleno pokazuje da kritika političara predstavlja suštinu demokratskog društva i da pravo na slobodu izražavanja uživa punu zaštitu.

Taj sud je konstatovao da član 10 EKLJP garantuje slobodu izražavanja i u pogledu informacija koje vrijedaju, šokiraju ili uznemiravaju, na što se poziva i Rezolucija Savjeta Evrope 1577 (2007), koju Crna Gora, kao članica SE, mora da poštuje.

To piše i u Zakonu o medijima, u kojem stoji da Crna Gora obezbeđuje i jamči slobodu informisanja na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima, te da "ovaj Zakon treba tumačiti i primjenjivati u skladu sa principima EKLJP, uz korišćenje prakse precedentnog prava Evropskog suda za ljudska prava".

Takođe, član 17.8 Rezolucije Parlamentarne skupštine SE poziva članice da uspostave razumne i prikladne kazne za naknadu štete u slučajevima klevete kako održivost medija ne bi bila dovedena u pitanje.

Sve ovo znači da tužbe, kojima se od nezavisnih medija pred crnogorskim sudovima traže enormni odštetni zahtjevi, koji sada prelaze 13 miliona eura, padaju pred sudom u Strazburu.

U posljednjih nekoliko mjeseci crnogorski sudovi određuju brutalne kazne nezavisnim medijima, čime potiru presude Evropskog suda za ljudska prava, koje su, inače obavezni da poštuju. Crnogorski sudovi tako učestvuju u gušenju slobodne misli i profesionalnog novinarstva

Ustav obavezuje crnogorske sudove da sude na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora. EKLJP je jedan od tih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima koji su ratifikovani i tako postali sastavni dio pravnog poretka Crne Gore. Posebnost konvencije o ljudskim pravima je u tome da se njene odredbe ne mogu razumjeti bez poznavanja prakse Evropskog suda za ljudska prava koji je nadležan da je tumači.

Ako crnogorski sudovi ne primijene taj standard zaštite slobode izražavanja, onda će Sud u Strazburu odlučiti da je presudama crnogorskih sudova prekršena Konvencija i naložiti državi da nadoknadi štetu onome kojem je pravo prekršeno.

Sloboda izražavanja predstavlja jedno od takozvanih apsolutnih prava zaštićenih Konvencijom i nije moguće oslobođanje od njegove primjene.

A praksa suda u Strazburu kaže da

je posebno dozvoljena sloboda u pogledu iznošenja mišljenja o političarima, što se vidi, recimo u slučaju presude suda u Strazburu u predmetu Lingens protiv Austrije: "Sud je smatrajući da sloboda političke debate predstavlja suštinski koncept demokratskog društva utvrdio da je granica prihvatljive kritike političara veća u odnosu na obične građane. Utvrdio je da su političari neminovno i voljno izloženi pažljivoj analizi svake riječi i postupka, zbog čega moraju pokazati veći stepen tolerancije".

U predmetu Lopes Gomes de Silva protiv Portugala navodi se sljedeće: "Sud smatra da se upotreba uvredljivih ili pretjeranih riječi protiv političara može smatrati prirodnim dijelom demokratskog procesa". Dalje se ističe

"novinarska sloboda obuhvata i moguće pribjegavanje pretjerivanju, pa čak i provociranju".

U predmetu Oberschick protiv Austrije (1991) i Oberschick protiv Austrije 2 (1997) Sud je zauzeo stav da kritika političara ne treba da bude ograničena. Političari su voljno izloženi analizi štampe i javnosti. Sud(čak) daje za pravo novinaru koji je političara nazvao "nacistom".

Najzad, Evropski sud za ljudska prava u Strazburu presudio je 2007. da je kazna od šest mjesecnih zarada neproporcionalna učinjenoj uvredi, smatrajući da dosuđeni iznos mora biti i niži od toga.

Samo zadnja presuda Osnovnog suda u Podgorici protiv dnevnog lista "Vijesti" je 33.000 eura. A u Kodeksu novinara Crne Gore piše: "Novinar radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji".

**DRŽAVNI SEKRETAR ZA POLITIČKA PITANJA U MVPEI HRVATSKE,
DR DAVOR BOŽINOVIC**

Za pregovore sa EU potrebni ljudi koji nijesu u državnim institucijama

U proces pregovora Hrvatske o pristupu Evropskoj uniji uključeno je približno 1,500 ljudi, od kojih oko 900 nije iz državnih institucija. U organizovanju pregovora namjerno smo se odlučili za veliki broj ljudi zbog transparentnosti procesa pregovora, edukativnosti procesa, odnosno širenje znanja i iskustva stečenog kroz pregovore, transponovanja procesa pregovora u najšire slojeve struke i društva u Hrvatskoj, a tu je sinergijski efekat – povezivanje državnog i nedržavnog sektora, kazao je u razgovoru za *Evropski puls* državni sekretar za politička pitanja u Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI) u Vladi Republike Hrvatske, dr Davor Božinović.

- Kako se Hrvatska pripremala za proces otpočinjanja pregovora sa EU, recimo kada je formirala pregovaračke timove?

Hrvatska je šest mjeseci prije početka pregovora, Odlukom Vlade, osnovala tijela za vođenje pregovora i sklanjanje Ugovora o pristupanju EU. Utvrđen je njihov sastav i djelokrug, te su imenovani njihovi članovi.

Uspostavljena su sljedeća tijela: Državno izaslanstvo Republike Hrvatske za pregovore o pristupanju EU, Koordinacija za pregovore o pristupanju, Pregovarački tim za vođenje pregovora, 35 radnih grupa za pripremu pregovora po pojedinim poglavljima, Ured glavnog pregovarača i Sekretarijat pregovaračkog tima.

- Koliko je ljudi uključeno u proces pregovora?

U proces pregovora uključen je velik broj ljudi iz više od 400 različitih državnih i nedržavnih ustanova, različitih sektora (javnog i privatnog), organizacija i preduzeća. Pored svih ministarstava i ostalih tijela državne uprave, u strukturu je uključeno 39 fakulteta i obrazovnih ustanova, 13 državnih agencija, 20 zavoda, 24 instituta, 53 udruženja kao što su razni savezi i zajednice, 6 ekonomsko-interesnih udruženja, 9 komora, 9 sindikata, 3 akademije, te više od 100 kompanija.

Davor Božinović

što su razni savezi i zajednice, 6 ekonomsko–interesnih udruženja, 9 komora, 9 sindikata, 3 akademije, te više od 100 kompanija.

Prilikom otvaranja pristupnih pregovora, ukupan broj stručnjaka koji učestvuje u radu 35 radnih grupa izno-

Pored svih ministarstava i ostalih tijela državne uprave, u pregovaračku strukturu Hrvatske uključeno je 39 fakulteta i obrazovnih ustanova, 13 državnih agencija, 20 zavoda, 24 instituta, 53 udruženja kao što su razni savezi i zajednice, 6 ekonomsko–interesnih udruženja, 9 komora, 9 sindikata, 3 akademije, te više od 100 kompanija

sio je oko 1,500.

Od tog broja, njih oko 900 nije u sastavu državne uprave. Pri tom je potrebno naglasiti kako su se ove brojke tokom pregovora, prema potrebi, mijenjale i proširivale.

- Zašto ste uključili veliki broj stručnjaka izvan državne uprave?

To je bitna specifičnost hrvatske pregovaračke strukture iz razloga što, pored obezbjeđivanja veće transparentnosti procesa, predstavlja i izazov u koordinaciji radom različitih sektora.

Više od polovine članova u radnim grupama odnosi se na četiri poglavlja koja obuhvataju poljoprivredu (ukupno 1,227 pozicija odnosno 869 osoba). To je logična posljedica činjenice da se gotovo polovina *acquis-a* odnosi na poljoprivredu.

Članovi radnih grupa odabrani su na osnovu dva kriterijuma, odnosno dva osnovna strateška cilja – da svojim znanjem u konkretnom segmentu pregovora daju stručnu podršku voditelju RH i pregovaračima, te da prenesu iskustva i znanja stečena tokom pregovora na ustanove koje predstavljaju.

Članovi radnih grupa nijesu pregovarači. Pregovore vode primarno voditelj Državnog izaslanstva, glavni pregovarač i pregovarač za pojedino poglavlje.

Razgovore s Evropskom komisijom mogu voditi voditelji radnih grupa, a prema potrebi i izuzetno (nakon dogovora s voditeljem RH), članovi radnih grupa radi tehničkog pojašnjavanja komunitarne tekovine i zakonodavstva Hrvatske.

Članovi radnih grupa, uz podršku tijela državne uprave, učestvovali su u procesu screening-a, zatim u izradi nacrta prijedloga pregovaračkih pozicija, te kontinuirano rade na izradi svih drugih dokumenata, mjera, akcijskih planova.

U organizovanju pregovora namjerno smo se odlučili za velik broj ljudi zbog transparentnosti procesa pregovora, edukativnosti procesa, odnosno širenja znanja i iskustva stečenog kroz pregovore, transponovanja procesa pregovora u

najšire slojeve struke i društva u Hrvatskoj i sinergijski učinak – povezivanje državnog i nedržavnog sektora.

● **Koja je uloga hrvatskog parlamenta u procesu pregovaranja sa EU?**

Parlamentarna dimenzija pregovora od izuzetne je važnosti za naše pristupanje EU.

U tom bih smislu istakao Nacionalni odbor za praćenje pregovora o pristupanju Hrvatske EU. Ovo posebno radno tijelo hrvatskog Sabora osnovano je sa ciljem da nadgleda i ocjenjuje tok pregovora, daje mišljenje i smjernice u ime Sabora o pripremljenim pregovaračkim pozicijama, razmatra informacije o pregovaračkom procesu.

Takođe, ono razmatra i daje mišljenja o pitanjima koja će se otvarati tokom pregovora, razmatra i ocjenjuje pregovaračko djelovanje pojedinih članova pregovaračkoga tima, te prema potrebi daje mišljenje o usaglašavanju hrvatskog zakonodavstva s propisima EU.

Posebnu demokratsku notu zastupljenosti građana Hrvatske u pitanjima pregovora daje činjenica da se predsjednik Nacionalnog odbora bira iz redova opozicije, čiji parlamentarci ravноправno učestvuju u njegovom radu.

Nacionalni odbor preko svog predsjednika održava redovne konsultacije i

Kontinuirano, dosljedno i pravovremeno sprovođenje svih obaveza koje proizlaze ili će tek proizaći iz SSP-a, Evropskog partnerstva, Izvještaja EK, Mišljenja EK i drugo, te uspostavljanje efikasnog mehanizma za njihovo praćenje i primjenu najbolja su garancija za dobijanje željenog datuma početka pregovora o članstvu

razmjenjuje informacije s predsjednikom Hrvatske, predsjednikom Vlade i predsjednikom sabora, te s voditeljem izaslanstva i glavnim pregovaračem o toku pregovora, otvorenim pregovaračkim pitanjima i mogućim načinima zatvaranja pojedinih poglavljja pregovora.

Nacionalni odbor se sastoji od predstavnika sabora, predstavnika Ureda Predsjednika Hrvatske, akademske zajednice, udruženja poslodavaca i sindikata.

● **Na osnovu iskustva Hrvatske, što bi crnogorska Vlada trebala da radi u periodu od momenta predaje odgovora na Upitnik, pa do odluke Savjeta EU o statusu kandidata, kako bi kasnije imala realne šanse da uskoro dobije i datum**

otpočinjanja pregovora?

Ispunjavanje većine uslova za punopravno članstvo u EU može se postići samo putem potpune primjene SSP-a i postavljanja članstva u EU kao nacionalnog interesa prihvaćenog od strane cjelokupnog društva.

Kako cijeli proces zavisi od spremnosti svih ključnih sektora, bitno je, što prije početi s osposobljavanjem i obrazovanjem svih državnih resora za proces prilagođavanja standardima EU, te obaviti nužne pripreme za prihvatanje tehničke pomoći iz Unije.

U organizovanju pregovora namjerno smo se odlučili za velik broj ljudi zbog transparentnosti procesa pregovora, edukativnosti procesa, odnosno širenja znanja i iskustva stečenog kroz pregovore, transportovanja procesa pregovora u najšire slojeve struke i društva u Hrvatskoj i sinergijski učinak – povezivanje državnog i nedržavnog sektora

U tu svrhu nužno je izraditi cjelovitu strategiju pridruživanja EU, odnosno program koji će obuhvatiti sve one aktivnosti, konkretnе zakonodavne i administrativne mјere, koje je potrebno preduzeti radi prilagođavanja pravnim, ekonomskim i političkim standardima EU.

Takođe, kako bi se osiguralo pravovremeno ostvarivanje takvog programa, potrebno je uspostaviti i odgovara-

ting–a, EK smo predali preko 20,000 stranica različitih materijala i dokumenta, te izradili i predstavili oko 700 prezentacija stanja uskladenosti i primjene našeg zakonodavstva po pojedinim sektorima.

● **Što je bila najveća greška Hrvatske u periodu uoči dobijanja statusa kandidata i odmah nakon toga, koju Crna Gora ne bi trebalo da ponovi?**

Sumnjam da bi Crna Gora uoči dobijanja statusa mogla učiniti i jednu grešku koja bi ozbiljno dovela u pitanje nastavak procesa, imajući u vidu

političku zrelost i opštu odlučnost Crne Gore za ulazak u EU.

Pretpostavljam da bi najveća greška, koju bilo koja država može učiniti u tom periodu, bila da smatra da je bilo koji problem, odnosno zahtjev EU nepremostiv te da se okrene od pristupnog procesa. To se nije dogodilo Hrvatskoj, a uvjeren sam da neće ni Crnoj Gori.

Naravno, sve zavisi kako gledate na proces ulaska. Mi smo se u Hrvatskoj uvjerili da su pregovori samo u određenoj mjeri predvidljiv proces.

Za Hrvatsku, bi recimo, bila veoma velika greška da smo gledali na višemješčnu blokadu Slovenije, osnovno bilateralno pitanje, kao nepremostiv problem. Iako se ponekad situacija mogla činiti krajnje obeshrabrujućom, važno je istaknuti da ni u jednom trenutku nijesmo stali s radom u blokiranim, ali i svim drugim poglavljima. Istina, blokada određenog poglavљa predstavljala je zastoj u proceduralnom dijelu, no posao je i dalje bio odrđivan kvalitetno i na vrijeme, što nam je priznala i EK. Stoga smo danas vrlo zadovoljni i možemo reći da je preko 2/3 posla već odrđeno, te nakon deblokade poglavљa, što će nam dati dodatan psihološki podsticaj, u relativno kratko vrijeme možemo završiti tehnički dio pregovora.

V. ŽUGIĆ

DVADESET GODINA OD PADA BERLINSKOG ZIDA

Gdje je Crna Gora?

U novembru 2009. biće obilježena dva desetogodišnjica pada Berlinskog zida. U ove dvije decenije desile

Piše: Vladimir Pavićević

su se fundamentalne promjene u sistemu međunarodnih odnosa. One su preoblikovale evropski kontinent, a njihove posljedice su najvidljivije u zemljama centralne i istočne Europe koje su pristupile transformaciji predašnjih sistema u moderne zajednice koje počivaju na vladavini prava, tržišnoj privredi i političkom pluralizmu. Što se u ovih 20 godina dešavalo u Crnoj Gori?

Uprkos veoma povoljnoj poziciji

Dvadeset godina nakon pada Berlinskog zida ostaje pitanje da li je crnogorsko društvo zrelije nego što je bilo 1989. kako bi ovaj put moglo da se odluči za bolju i efikasniju politiku. A možda i već dilema za Crnu Goru danas jeste ko su ti akteri koji nude alternativu onima koji su prezreli jer već predugo traju

koju je 1989. Titova Jugoslavija uživala spolja i koja je mogla da joj obezbijedi jasnu evropsku perspektivu i članstvo u Evropskoj zajednici u narednoj deceniji, Jugoslavija nije opstala, a njeni narodi su jedni druge počeli da posmatraju kao neprijatelje. Nespremnost političkih elita federalnih jedinica da se dogovore o principima uređenja transformisane države uveli su jugoslovenske narode u ratove koji su počeli u Sloveniji, potom i u Hrvatskoj u ljeto 1991. Nakon što su Slovenija i Hrvatska, potom Makedonija i Bosna i Hercegovina proglašile nezavisnost, Srbija sa dvije autonomne pokrajine, Vojvodinom i Kosovom, i

Crna Gora su odlučile da formiraju novu zajednicu – Saveznu Republiku Jugoslaviju.

"Dva oka u glavi" – forma bez sadržine

Savezna Republika Jugoslavija (SRJ) stvorena je kao federacija dvije republike, Srbije i Crne Gore, 27. aprila 1992. Uprkos ogromnim razlikama u veličini teritorije, razvijenosći i broju stanovnika, neophodnost osnivanja zajednice Srbije i Crne Gore objašnjavana je istorijskim, kulturnim i političkim vezama između dvije stare države. Otud se u svakodnevnom govoru često pominjala kovanica da su Srbija i Crna Gora "dva oka u glavi" i da je upućenost jedne republike na drugu nepotrebno posebno argumentovati.

U trenutku nastanka SRJ, uveliko je voden rat na teritoriji Hrvatske, a u Bosni i Hercegovini su ratni sukobi počeli da se rasplamsavaju. Veliki broj

dobrovoljaca iz SRJ, kao i oružane snage JNA koja se transformisala u Vojsku Jugoslavije i vojske srpskih paradržava, učestvovali su u ratnim dejstvima na teritoriji njenih novih zapadnih susjeda. Učešće crnogorskih formacija na teritoriji Konavala tada "mladi, lijepi i pametni" pravdali su potrebom da se Crna Gora zaštiti od moguće agresije Hrvatske. Upravo u Budvi smisljena je i kovanica "rat za mir", zbog koje se danas stide mnogi crnogorski državljanji, suočeni sa opisom napada na Dubrovnik koji ih čeka na ulazu u stari dubrovački grad.

Nekoliko godina docnije, potpisani je Dejtonski mirovni sporazum, kojim

je okončan rat u Bosni i Hercegovini. Tada se činilo se da prostor zapadnog Balkana očekuje period stabilizacije. Dugo očekivani mir stvorio je nadu da je vrijeme ratova za jugoslovensko naslijede prošlo. Slobodan Milošević je u Srbiji, većoj članici jugoslovenske federacije, učvrstio svoju vlast, ostavši predsjednik Srbije sve do 1997. Za razliku od Srbije, u manjoj članici jugoslovenske federacije, Crnoj Gori, tadašnji predsjednik Vlade i još uvijek mlađi i pametan, Milo Đukanović, podigao je krajem 1996. svoj glas protiv autoritarne vladavine Slobodana Miloševića.

Povod za takvo djelovanje Mila Đukanovića bili su veliki građanski protesti koje su organizovali srpska opozicija i studenti univerziteta u Srbiji nakon krađe izbora za jedinice lokalne samouprave. Ohrabren ovim razvojem, crnogorski premijer je smatrao da dugogodišnja izolacija države treba da prestane, a da je to moguće otvaranjem države ka partnerstvu sa Zapadom i demokratizaciji političkih procesa unutar SRJ. Đukanović je u isto vrijeme javno isticao da je Slobodan Milošević prevaziđeni političar i zatražio od njega da se povuče iz politike. Ovakav nastup predsjednika crnogorske vlade doveo je do sukoba u Demokratskoj partiji socijalista (DPS), vladajućoj stranci u Crnoj Gori, koja je u periodu od 1992. slijepo pratila Miloševićevu politiku.

Na predsjedničkim izborima koji su uslijedili u jesen 1997. Milo Đukanović je pobijedio Miloševićevog kandidata Momira Bulatovića i označio jasno distanciranje politike crnogorskog rukovodstva od politike koja se definiše u Beogradu. Đukanovićeva pobjeda na predsjedničkim izborima 1997. usmjerila je Crnu Goru ka zapadnim partnerima i stvorila pretpostavke za njenu samostalnost koja je ostvarena 2006.

Stvaranje Državne zajednice Srbija i Crna Gora

Ubrzo nakon demokratskih promjena u Srbiji 2000. otpočeo je pregovarački proces između Srbije i Crne Gore o redefinisanju odnosa u postojećoj federaciji. Crnogorska vlada je još 1999. ponudila platformu za pregovore, a svoju usmjerenost ka stvaranju nezavisne države iste godine je potvrdila uvođenjem njemačke marke kao zvanične valute u Crnoj Gori. Platforma iz 1999. dopunjena je novim elementima 2001. koji su predviđali da Srbija i Crna Gora treba najprije da postanu nezavisne države, potom da pregovaraju o mogućem savezu.

Predsjednik SRJ **Vojislav Koštunica** i srpska vlada ponudili su svoju platformu koja je predviđala očuvanje federalnog okvira i davanje centralnim organima vlasti nadležnosti koje su tipične za federalno uređenu državu. Pregоворi dvije strane nijesu bili uspješni pa se krajem 2001. i početkom 2002. u pregovarački tok uključila Evropska unija. Visoki predstavnik EU za spoljnu politiku i bezbednost **Javijer Solana** usmjeravao je pregovore ka pokušaju otkrivanja formule koja bi očuvala integritet postojeće zajednice. Uključivanje aktera iz Evropske unije bilo je i za Srbiju i za Crnu Goru važno i u kontekstu otpočinjanja procesa pridruživanja Evropskoj uniji. SRJ je u periodu od 2001. do 2003. uspostavila odnose sa svim relevantnim evropskim institucijama i forumima.

Srbija se u isto vrijeme suočavala i sa teškim pitanjem definisanja statusa Kosova. Ovo pitanje javilo se kao važno i u razgovorima o odnosima Srbije i Crne Gore. Rezolucija 1244 UN vezivala je Kosovo za SRJ, a ne za Srbiju. Otud se, naročito u Srbiji, izvodio zaključak da bi nestanak SRJ mogao da otvari put ka nezavisnosti Kosova. Budući da je razvoj kosovskog pitanja u tom periodu bio definisan kroz formulu standardi prije statusa, to ni EU niti drugi međunarodni akteri nijesu bili spremni da u tom trenutku otvaraju pitanje rješavanja statusa Kosova. U 2002. opšte prihvaćena teza je glasila da potpuna dezintegracija SRJ nužno otvara kosovsko pitanje.

Nespremni za rješavanje tog pitanja, predstavnici EU ponudili su Beogradu i Podgorici privremeno rješenje koje se

Rušenje Berlińskog zida

ogledalo kroz formiranje Državne zajednice Srbija i Crna Gora. Ova zajednica bila je oročena na tri godine nakon čega je objema članicama omogućeno da ponovo razmotre da li žele da ostanu u njoj. Sporazumom, koji je potpisana 14. marta 2002. definisano je da će pravni nasljednik SRJ u slučaju odvajanja Crne Gore nakon tri godine biti Srbija čime je omogućeno da se kosovsko pitanje, koje je rezolucijom 1244 vezano za SRJ, nakon nestanka Državne zajednice Srbija i Crna Gora veže za Srbiju. Novonastala zajednica bila je labava tvorevina, nalik na konfederaciju.

Stvaranje države

Vrlo brzo nakon isteka trogodišnjeg perioda na koji je bila oročena državna zajednica Srbija i Crna Gora, crnogorska vlast je odlučila da raspiše referendum za crnogorsknu nezavisnost. Na referendumu organizovanom 21. maja 2006., većina od 55.5% glasača podržala je stvaranje nezavisne države Crne Gore, a crnogorska Skupština je proglašila nezavisnost 3. juna 2006. Nezavisnost novostvorene države priznala je Srbija, države članice Evropske unije i članice Ujedinjenih nacija. Godinu dana kasnije donijeta je odluka o proglašenju Ustava Republike Crne Gore.

Crna Gora je, nakon razdruživanja sa Srbijom u okviru državne zajednice Srbija i Crna Gora, sama dovršila pregovore sa EU u okviru Procesa stabilizacije i pridruživanja i 2007. potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Godinu dana kasnije, crnogorski premijer je uručio zahtjev za članstvo u Uniji, nakon čega Crna Gora može da računa

sa dobijanjem statusa kandidata za članstvo u EU tokom 2010.

Pridruživanje i pristupanje ujedinjenoj Evropi ne bi trebalo da bude samo prioritetni spoljнополитички cilj Crne Gore i drugih država zapadnog Balkana, već i najvažnije unutrašnjopolitičko opredeljenje ka suštinskim reformama političkog, ekonomskog i pravosudnog sistema i izgradnje demokratskih institucija u skladu sa evropskim standardima. Europeizacija Balkana bi za države regije stvorilo prepostavke za jačanje međusobnog povjerenja i demokratsku konsolidaciju njihovih političkih poredaka. Dosadašnji napredak u procesu integracije Crne Gore, ipak, nije eliminisao i probleme sa kojima se crnogorsko društvo suočava poslednje dvije decenije: slabo razvijena vladavina prava, nereformisani i neefikasni pravosudni sistem i raširena korupcija.

Korisna informacija je da je Crna Gora i u proces evropskih integracija zakoračila vođena istim onim pametima koji su je uveli u sukobe prije dvije decenije. Efekti njihovog djelovanja su zakašnjela tranzicija i odložena integracija u Evropsku uniju.

Dvadeset godina nakon pada Berlińskog zida ostaje pitanje da li je crnogorsko društvo zrelije nego što je bilo 1989. kako bi ovaj put moglo da se odluči za bolju i efikasniju politiku. A možda i veća dilema za Crnu Goru danas jeste ko su ti akteri koji nude alternativu onima koji su prezreli jer već predugo traju.

Autor predaje na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Iz Brisela za Cetinje

Piše: Brano Mandić

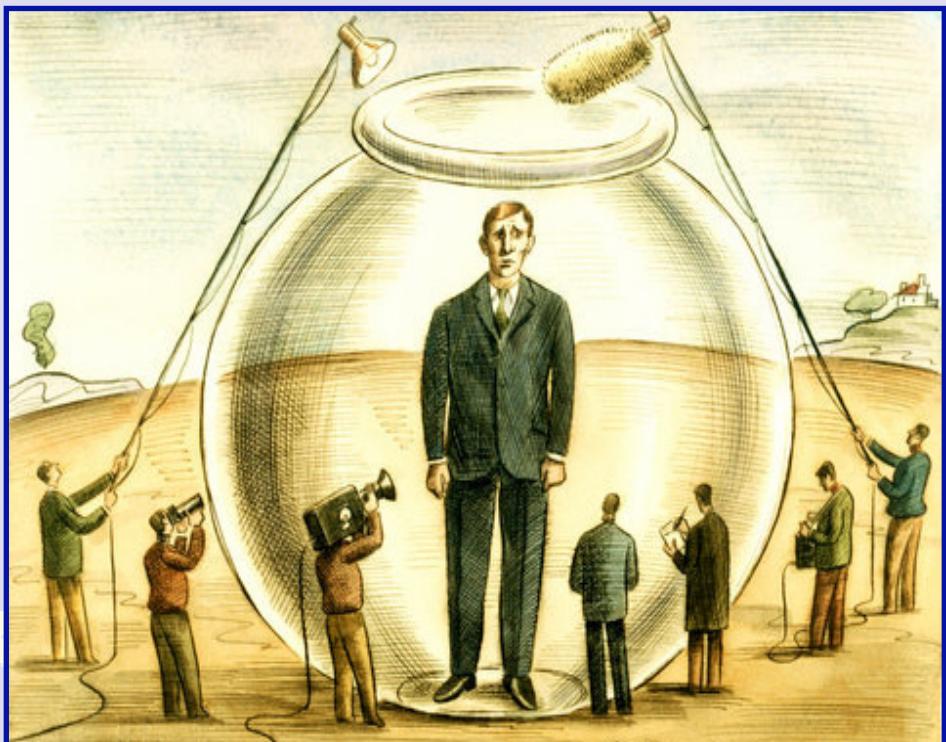
Valjda je Crna Gora jedina zemlja u regionu koja nema televizijskog, novinskog, ili, ne daj bože, radijskog dopisnika sa stalnim laptopom u Briselu. Iz pouzdanih sam izvora saznao jednu bajatu vijest: trebalo je sve naše dične televizije da plate freelancer-a i da on šalje svima podjednako ono najbitnije što se tamo zbiva. Ideja nije bila loša, ali ne čudi što je propala. Makar mi novinari znamo od kakvog smo esnafskog dogovora. To smo pokazali složno prije mjesec dana kada se jedan zadriglov iživljavao nad našim kolegama, a mi ostali bez ijednog organizovanog vida protesta. Makar male šetnje do bijele zgrade centra grada u kojem nas tuku.

U Briselu novinare ne biju, ali nije lako poslati bastašnika ako mu moraš plaćati stan, dobra odijela, konsultantske ručkove, pa kreme za brijanje i taksi kada je kiša... riječju,

Ne potcjenjujući značaj nekoliko elektronskih i TV publikacija na temu našeg evropskog unijačenja, moramo se složiti da se kontakt crnogorskih novinara sa briselskim zvaničnicima svodi na par hodničkih prepada volite li Crnu Goru?, ili na telefonsko dozivanje sa briselskim portparolima čije fotografije skidamo sa Google-a

sve ono što ovdje nije nužno. Ako li želite infomracije iz visoke evropske politike, morate poslati nekoga ko ne broji od pola mjeseca kako će i sušto do prvoga u narednom. Zato naše redakcije procjenjuju da je rasipanje novca imati nekoga skupog ko će da piše o nečemu dosadnom. A evropske integracije jesu dosadne, pomirimo se sa tim.

Vođeni takvom razvojnom filozofijom naše medijske vođe čekaju da Crna Gora još malo odmakne na

zlačanom putu birokratskog tanačenja sa Briselom, pa čemo neke 2013. godine recimo imati i priliku da nas se obavijesti što se tamo zapravo zbiva. Ne potcjenjujući značaj nekoliko elektronskih i TV

elektronskih i TV publikacija na temu našeg evropskog unijačenja, moramo se složiti da se kontakt crnogorskih novinara sa briselskim zvaničnicima svodi na par hodničkih prepada volite li Crnu Goru?, ili na telefonsko dozivanje sa briselskim portparolima čije fotografije skidamo sa Google-a

publikacija na temu našeg evropskog unijačenja, moramo se složiti da se kontakt sa briselskim zvaničnicima svodi na par hodničkih prepada tipa volite li Crnu Goru?, ili na telefonsko dozivanje sa briselskim portparolima čije fotografije skidamo sa Google-a.

U ovoj su priči svi mediji isti, i oni na državnoj grbači i nezavisni, profesionalni i sramotni, građanski i nacionalni. Sve ih složno zabolje za suštinsku spoznaju evropskog kontinenta i njegove političke inkarnaci-

je, pa prepuštaju da nekoliko agilnih novinara nadomjesti zjap opšteg neznanja i svejednoće. Hoću da kažem, koliko se ulaže u infrastrukturu, putevi informacija iz Evropske unije su vrlo prohodni i u pristojnom stanju, ali još daleki i zavijani za njegovo veličanstvo običnog građanina. Skandalozni sajt Vlade Crne Gore ovoga puta ne treba ni pomenuti jer nije zasluzio. Njemu pripada posebno mjesto u ovoj našoj informacionoj dembeliji, baš kao što Vladu zapade počasni prijesto, po Ustavu namijenjen Skupštini, ali nema veze.

Sve su to mogući razlozi što se sapunica oko Upitnika skrajnula u čoše i prepustila ekran domaćim komendijantima, akrobatama i pelivanima da se rvu za malo prostora na sceni. Ispostavilo se: političarima je ostalo još samo da mlate ljude ako žele da se nađu na naslovnoj strani. Nikada jače zasićenje političkim temama, uz blagosloveno

ćutanje opozicije, ima svoje pozitivne i negativne posljedice. Požitivno je da se narod malo odmorio. Što će kome političke informacije o krunskom strateškom putu naše države kada je on neupitan i na izborima izglasan. Još kada se otvore granice za ono malo mislećih ljudi, padne ova vizna tapiserija jednom za svagda, koga će još interesovati proces priključenja... Kad bolje razmislim nema tu ništa negativno, mediji samo slijede ukus i nivo publike, kojoj je Brisel dovoljan kao stilska figura. Je li to funkcija medija? Ne bogomi. U udžbenicima piše da bi mediji trebalo ne samo da slijepo povlađuju interesovanjima građana nego da pokušaju njihove potrebe podići na malo veći nivo. Zato je prosto nevjerojatno da se niko još nije sjetio da u crnogorsko novinarstvo vaspustavi jedan ozbiljan kružok, makar svršenih studenata, koji bi radne dane posvetili spoljno-političkim tematima.

Provincijalna intonacija medijskih kolegijuma najbolje se čita u crnohroničnom pogledu na inostranstvo: ono se doživljava kao neka neistražena površ koju na oklopima nose dvije kornjače i na koju s vremenom na vrijeme padne neki airbus, ili bombaš samoubica oduva porodilište.

U deficitu ozbiljnih političkih analiza bjelosvjetskog zeitgeista, svaka agencijska informacija ima vrijednost zasebne pikanterije, tajnovitog presedana i dokaza da ovom našom planetom gospodare tajna društva i da se mi ne pitamo ništa. Za ovo prvo ne znam, ali ovo drugo je potpuno tačno. A teško je da ćemo se nešto i pitati ako naši građani ne znaju ništa o svijetu koji nas okružuje, pa biraju političare vođeni animalnim instinktima prije nego ličnim interesom i opštim dobrom, što su dva glavna sastojka svake dobre građanske odluke. Bez

logičnog niza takvih malih građanskih odluka, nema sreće pa sve da sjutra podno Lovćena izburgijamo naftu za daleka neka pokolenja. Ostaćemo mala primativna naseobina koja čeka da joj se smijeni vlast kako bi shvatila da je vode smrtni, dosadni i smrtno dosadni ljudi.

Velika evropska lekcija koja stiže ovih dana sa Cetinje možda je samo početak buđenja dostojanstva, ali sumnjam. Trebaće još mnogo da se radi i to postepeno i to medijski. Zato je bitno da se u našim medijima pročita i vidi ponešto o svim onim borbama koje svakog dana strpljivo vode evropski penzioneri, američki ratni veterani, afrički mirotvorci. Ne moramo novinare slati baš u Somaliju, ali je krajnje vrijeme da se širom otvore medijski kanali, makar prema komšijskim državama i jedan prema Briselu.

Ako to nemaju da plate, crnogorski mediji će platiti danak najstrašniji od svih: neće ih čitati cetinjski srednjoškolci i njihova sabraća koji žele da se informišu o nečemu što nije saobraćajni udes ili žrijeb za ligu šampiona.

Vrijeme robovanja partijskim

temama je isteklo, na tržištu će opstati oni novinari koji budu imali da ponude pogled iskosa i rasterećeni rezon građanina koji je slučajno dobio baš crnogorski pasoš. Nova publika: stasavaju generacije učenika koji će sjutra biti studenti, pa se možda i pobune protiv ove pustinje i kupe politički magazin barem jednom sedmično.

Optimizam je krenuo sa Cetinja, opet.

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti"

VRIJEME ZA DRUGAČIJE DEFINISANJE UPRAVLJANJA U ŠKOLAMA

Neprelazna ocjena za politiku

Piše: Stevo Muk

Učenici gimnazije na Cetinju, Prijestonici Crne Gore, nedjeljama ne ulaze u

učionice zahtijevajući poštovanje zakona i usvojenih odluka školskog odbora, a čijem se postavljenju protivi Ministarstvo prosvjete i nauke Vlade Crne Gore. Protivkandidat nepoželjnom direktoru je član gradskog odbora vladajuće Socijaldemokratske partije!

Ovaj slučaj učinio je očiglednom dubinu politizacije javne administracije i obrazovnog sistema. Lako je zaklјuciti kako je sastav školskih odbora prihvatlјiv samo onda kad sprovodi zacrtanu kadrovsu kombinatoriku iz partijske centrale.

Međutim, slučaj cetinjske gimnazije nije usamljen primjer. On je samo jedan od nekoliko primjera pobune protiv politizacije ukupnog školskog sistema koji su dospjeli u javnost.

Pred posljednje predsjedničke izbore u Crnoj Gori, "Vijesti" su pisale o sjednici Aktiva direktora osnovnih škola u Podgorici, kada je više od dvadeset njih predsjedniku Dragoju Radonjiću predalo spiskove sa imenima zapošljenih i procjena-ma ko će, a ko neće, glasati za kandidata vladajuće koalicije.

Nedavno su učenici Osnovne škole "Dušan Ivoić" u pljevaljskom selu Kosanica, takođe, najavili

bojkot predavanja dok školski odbor ne promijeni odluku i dosadašnjeg direktora **Milutina Petrovića** ponovo izabere na tu dužnost.

Roditelji su bili spremni da istraju u svojim namjerama, ali su ipak prihvatali Petrovićev prijedlog, koji ih je pozvao da, zbog dobrobiti djece, odustanu od bojkota nastave. Bura oko izbora direktora u toj školi traje više od osam mjeseci, a kulminirala je kada je školski odbor za vršioca dužnosti direktora imenovao **Nebojšu Rubežića**, samo dva dana nakon što su odbacili njegovu prijavu jer je bila nekompletna. Rubežić, koji je i predsjednik mladih

Izbor direktora u javnoj predškolskoj ustanovi "Dragan Kovačević" u Nikšiću takođe je pokazao da Ministarstvo ima svog kandidata.

U kancelarijama mnogih direktora škola još uvijek se nalaze izlijepljeni posteri i drugi promotivni materijali njihovih političkih partija.

Umjesto poštovanja stavova roditelja, nastavnika i učenika Ministarstvo se, po pravilu, odlučuje na represivne mjere – smjenjivanje neposlušnih članova školskih odbora, poništavanje konkursa za izbor direktora, odgovlačenje procedure izbora, prijetnje sankcijama prosvjetne inspekcije, prijetnje učenicima

Zakonodavstvo koje reguliše rad obrazovnih institucija skrojeno je tako da daje preveliku moć Ministarstvu prosvjete i nauke, a vrlo malu moć zajednici učenika, nastavnika i roditelja odnosno lokalnoj samoupravi

Demokratske partije socijalista u Pljevljima, zapošljen je kao učitelj u gradskoj Osnovnoj školi "Salko Aljković".

Predstavnik roditelja u školskom odboru Gimnazije 25. maj u Tuzima, podnio je ostavku objasnivši da je izbor direktora "krajnje nedemokratski" i da je "čista farsa".

gubljenjem školske godine, a maturantima gubljenjem prava na polaganje maturskog ispita.

U školskim odborima nalaze se čak četiri predstavnika Ministarstva prosvjete i nauke i Zavoda za školstvo. S druge strane jednog predstavnika bira savjet roditelja, a jednog nastavnici.

Očigledno je da je zakonodavstvo koje reguliše rad obrazovnih institucija skrojeno tako da daje preveliku moć Ministarstvu prosvjete i nauke, a vrlo malu moć zajednici učenika, nastavnika i roditelja odnosno lokalnoj samoupravi.

Za početak, bilo bi od značaja utvrditi da članovi školskih odbora ne mogu biti članovi političkih partija. Zatim, propisati da ministarstvo ne može dekretom poništavati odluke školskih odbora. Potrebno je, takođe, definisati jasne procedure za izbor predstavnika roditelja u školske odbore.

Proces decentralizacije, koji u Crnoj Gori, nažalost, nije zaživio ni u drugim segmentima organizacije javne administracije, mogao bi uz malo dobre volje zaživjeti u oblasti upravljanja školama.

Potrebno je samo da Vlada, Ministarstvo prosvjete i nauke, odnosno vladajuće političke partije, najprije Demokratska partija socijalista i Socijaldemokratska partija, odluče da škole ne treba nadalje da budu poligon za treniranje političke discipline, obračun sa političkim neistomišljenicima i terene za sondiranje političkog javnog mnjenja.

Nakon toga bilo bi im mnogo lakše da priznaju kako zakon, sistem i praksi možemo i moramo

mijenjati.

Premijer Milo Đukanović smatra da "je država odgovorna za organizaciju procesa obrazovanja i ako obezbjeđuje kompletan fond sredstava za finansiranje obrazovanja, onda .....ministar ima posljednju riječ oko izbora kandidata zaduženih za realizaciju politike koju osmislijava Vlada preko resornog ministarstva". Takav stav predsjednika Vlade Crne Gore nije obećavajući u smislu željenih promjena na planu demokratizacije i decentralizacije upravljanja u školama. Jer, on

Ovo pitanje u kontekstu ukupne depolitizacije i decentralizacije mora se naći na dnevnom redu Evropske komisije i drugih organizacija koje prate procese u Crnoj Gori. Prva prilika je Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2009, čije objavljivanje slijedi polovinom oktobra

umjesto da prizna kako je centralizacija sredstava za obrazovanje u budžetu Vlade i Ministarstva očigledan dokaz centralizacije nadležnosti i odlučivanja smatra da je to argument u prilog teze kako sa postojećom praksom treba nastaviti.

Ovaj proces mogu pospješiti nevladine organizacije koje su zainteresovane za oblast demokratije i dobre vladavine, oni koji su privrženi decentralizaciji vlasti, udruženja roditelja i nastavnika, učenički parlamenti i druge asocijacije.

Naravno, kao i do sada, najveću podršku većoj transparentnosti i odgovornosti u upravljanju školama mogu dati mediji.

Ovo je jedno od pitanja na koje pažnju moraju obratiti i oni koji se iz ugla donatorske zajednice bave reformom obrazovnog sistema. Na kraju, ali ne manje važno, ovo pitanje u kontekstu ukupne depolitizacije i decentralizacije mora se naći na dnevnom redu Evropske komisije i drugih organizacija koje prate procese u Crnoj Gori. Prva prilika je Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2009, čije objavljivanje slijedi polovinom oktobra.

Zakon o gimnaziji propisao je da obrazovanje u gimnaziji ima za cilj da učenicima omogući: sticanje potrebnih znanja, vještina, sposobnosti i navika, zasnovanih na dostignućima nauke, tehnike, kulture i umjetnosti, radi nastavljanja školovanja; postizanje međunarodno uporedivog nivoa znanja; razvijanje kritičkog mišljenja i prosuđivanja; razvijanje sposobnosti komunikacije; razvijanje odgovornog odnosa prema radnoj i životnoj sredini; razvijanje sposobnosti za život

u pluralističkom i demokratskom društvu; podsticanje razumijevanja, tolerancije i solidarnosti.

Makar nekoliko posljednjih citiranih ciljeva cetinjski gimnazijalci su ispunili svojim istražnim, kritičkim, argumentovanim, tolerantnim, demokratskim protestom i zahtjevom za vladavinom prava, dajući tako primjer drugima kako se valja boriti za svoja prava.

Autor je predsjednik Upravnog odbora Instituta Alternativa

ZAŠTO ŽELIM DA BUDEM GRAĐANKA EVROPSKE UNIJE

Hoću da izadem iz kutije

Pripadnici generacije koja je stasavala devedesetih godina u Crnoj Gori savršeno dobro znaju koliko je

Piše: Rajka Raičević

pogubna izolovanost.

Rastete i mentalno se razvijate u kutiji iz koje nemate izlaz. U njoj vlada haos, nemaština i nepravda, a nad gla-

Pripadnici generacije koja je stasavala devedesetih godina u Crnoj Gori savršeno dobro znaju koliko je pogubna izolovanost

vom vam стоји činjenica да је ван већих картонских zidina rat. Kroz vrata te kutije ulaze kolone nesrećnika koji су zbog ratnih razaranja napustili svoje domove. Vi nijeste у могућности да напустите kutiju. Okolo је један који не можете ни да preskočite, niti da probijete.

У kutiji вам је, ipak, komotno. Srodili ste се са свима што се у њој налази. Као и свима осталима, вјерujete да вам је та кутија најважнија на планети. Но, временом вам постaje уског. Shvatite да ваša kутија dobija pregradne zidove. Pregrade u kутији су све веће и више не важе иста правила за све, нити је поштovanje zakona обavezno за све pojedince u društvu. Stvaraju се paketići u којима је skrivena сва blagodet ovoga svijeta. Vi не можете да doprete до тих paketića из prostog razloga jer nijeste dovoljno snalažljivi da за себе obezbijedite blagostanje.

Vremenom, из ваše kутије, zahvaljujući čudnim i nikada do kraja испитаним sadržajima njenih paketića, pronalazi се начин да се пробије једаноко је. Pokušavate da shvatite ко је то из "spoljnog svijeta" pritekao вама у помоћ. Ostaje само pokušaj. Iz ваše kутије, чак ни ако стojite na prstima не можете da dokučite u чemu је caka.

Shvatite da ste и dalje izolovani.

Neopisiv je trenutak kada sam se nakon nekoliko godina koje су obilježile sankcije i miris priganica u čitavom komšiluku, dočepala tablerona. Osjećaj je zaista čudan. Neponovljiv. Na trenutak je djelovalo као да су godine izolovanosti zauvijek prošle, а наša mala kутија otvorila nekoliko izlaza и prolaza u zidu kroz које ћете koristiti povratnu, а ne kartu u jednom smjeru. Vjerovatno je dejstvo čokolade učinilo svoje. Kartkotrajno se činilo да се враćamo vremenu kada smo stvarno bili Evropljani и kada је Evropska unija само čekala на нас. Vrlo mali procenat građana Crne Gore danas posjeduje

pasoš. Dovoljno je nerava potrošeno na pribavljanje neophodne lične dokumentacije, да вам је višesatno čekanje у redu за izdavanje pasoša bio vremen-

Sve dok postoji visok stepen korupcije na gotovo svim nivoima, sprega organizovanog kriminala sa djelovima vlasti, sudstvo koje će se klanjati politici, a ne Justiciji, očigledno je da će crnogorski građani čekati u redovima za vizu i biti specijalno pretresani na aerodromima

ski luksuz. Potrošicete vrijeme, a pasoš kada ga i pribavite odložicete u fioku da čeka bolja vremena. Jednostavno nijeste

mogli da ga iskoristite, jer nijeste imali priliku da izadete iz kутије.

Sada je situacija мало drugačija. Postoji mogućnost да на kratko napustite kутију. Istina, potrebno vam је još više nerava da istrpite brojna poniženja која ће вас ni krive, ni dužne snaći dok čekate red за vizu ispred neke od ambasada država EU. Tu nije kraj. Ako dočekate vizu, jer nikada ne znate hoćete li je zaista dobiti, zgranicete se posebnim prolazima rezervisanim za nedržavljane Evropske unije. Do kraja ћete se razočarati specijalnim pretresom tokom kojeg se od vas očekuje skidanje kaiša i izuvanje cipela kako bi se uvjerili da vaš boravak u nekoj od država EU ne znači i teroristički napad, već možda samoobilazak znamenitosti o kojima ste puno slušali, čitali i gledali.

Izlazak iz kутије, normalan, dostojanstven i 21. vijeku svojstven način ulaska u neku od država EU, najveći је razlog zbog kojeg želim da dobijem for-

korupcije na gotovo svim nivoima, sprega organizovanog kriminala sa djelovima vlasti, sudstvo koje će se klanjati politici a ne Justiciji, očigledno je da će crnogorski građani čekati u redovima za vizu i biti specijalno pretresani na aerodromima

malni status građanke Evrope.

Bezvizni režim i upoznavanje kulture država EU за мene јесте најvažniji razlog jer da bi se do tog stepena stiglo neophodno je prethodno ispuniti niz bitnih uslova kako bi se ispoštovala osnovna načela temeljnog dokumenta Unije. Sve dok postoji visok stepen korupcije na gotovo svim nivoima, sprega organizovanog kriminala sa djelovima vlasti, судstvo које ће se klanjati politici a ne Justiciji, očigledno је да ће crnogorski građani čekati u redovima за vizu i biti specijalno pretresani na aerodromima.

Kутија ће вам и dalje biti најljepši zatvor na svijetu.

Autorka je polaznica VI generacije Škole evropskih integracija i urednica u dnevnom listu "Dan"

Šampioni u proizvodnji piva

S godišnjom proizvodnjom od 427 miliona hektolitara, Evropa je odbranila svoj položaj najvećeg svjetskog proizvođača piva i to ispred Kine koja proizvodi 393 miliona i SAD-a sa 234 miliona, pokazalo je istraživanja evropskih proizvođača piva (Brewers of Europe), koje je obavljeno u 27 zemalja EU-a, te u Norveškoj, švajcarskoj, Hrvatskoj i Turskoj. Njemačka je najveći evropski proizvodač, slijede Velika Britanija, Poljska i Španija.

"Ono što je još zanimljivije je činjenica da je broj pivara u Evropi porastao za čak 25% u posljedne tri godine, s oko 3.000 koliko ih je bilo 2006. na 3.733 danas", kazao je glavni sekretar Brewers of Europe **Rodolphe de Looz-Corswarem**.

Direktno i indirektno 2,5 miliona radnih mjesta u Evropi vezano je za

proizvodnju i prodaju piva, a evropska privreda i nacionalne vlade ubiraju velike svote od PDV i drugih poreza. Međutim, opšti uslovi poslovanja za evropske pivare ukupno su gori, kaže se u izvještaju i objašnjava da su poljoprivredne sirovine i troškovi proizvodnje porasli gotovo za 24%, dok su porezi dramatično povećani u nekim zemljama, poput Holandije gdje je taj rast gotovo 30%.

eCall za bezbjednost i uštedu

Operateri mobilne telefonije potpisali su Protokol o uspostavljanju automatskog sistema hitnih poziva na jedinstveni evropski broj 112, što bi, po procjenama Evropske komisije, trebalo znatno da smanji broj poginulih na putevima. Takozvani eCall omogućava najbližem centru za hitnu pomoć da locira vozilo koje je učestvovalo u teškoj nesreći, čak i kada putnici ne znaju gdje se nalaze. Uspostavljanje tog sistema zahtijeva saradnju proizvođača automobila, operatera mobilne telefonije i državnih vlasti.

Kada se sistem potpuno uspostavi, po procjenama EK, godišnje će biti spašeno do 2.500 života, a teške ozljede biće manje za 10 do 15% zbog mogućnosti hitnih službi da odmah reaguju.

Komesarka za telekomunikacije **Viviane Reding**, tokom svečanog potpisivanja sporazuma s mobilnim operaterima, pozvala je šest članica EU koje još nijesu potpisale memorandum o razumijevanju o uspostavljanju eCall-a da to učine što prije. Danska, Francuska, Irska, Litvanija Malta i Velika Britanija, uglavnom zbog finansijskih razloga, još ne žele pristupiti tom sistemu. Ako uskoro ne pristupe tom sistemu, EK ne isključuje mogućnost da sljedeće godine doneše propis kojim će ih na to obavezati.

Automobilske nesreće evropsku privrodu godišnje koštaju više od 160 milijardi eura. Opremanjem 230 miliona vožila u Europi eCall sistemom godišnja ušteda bi iznosila oko 26 milijardi eura.

Malteško proljeće za prepelice

Sud Evropskih zajednica presudio je da Malta krši evropske propise nekoliko decenija starom tradicijom proljetnog lova na ptice.

Malteški lovci u proljeće love grlice i prepelice u takozvanom proljetnom lovu, uprkos tome što evropska Direktiva o pticama jasno zabranjuje lov u to godišnje doba. Direktiva omogućuje izuzetke, ako zemlje mogu dokazati da se ptice love samo u proljeće.

Malteška vlada saopštila je da će poštovati odluku Suda, dok je malteški lovački savez optužio vladu u La Valetti i Evropsku komisiju da odstupaju od obećanja datih prije referendumu o ulasku u EU 2004.

Španska nada

Španski ministar spoljnih poslova **Miguel Angel Moratinos** rekao je, nakon sastanka sa islandskom premijerom **Johannom Sigurdardottir** u Reykjaviku kako se nada da će pregovori EU s Hrvatskom i Islandom biti završeni tokom španskog predsjedavanja EU-om, u prvoj polovini sljedeće godine.

Island je 9. septembra dobio Upitnik Evropske komisije, a njegova ambicija da postane član EU olakšana je činjenicom da ta zemlja već u dobroj mjeri ima uskladeno zakonodavstvo sa komunitarnom tekvinom.

Kancelarija EU u Africi

talijanski premijer **Silvio Berlusconi** zatražio je da EU otvari kancelariju u Africi koja bi provjeravala zahtjeve za azil i sprječavala dolazak ilegalnih imigranata.

"EU mora uspostaviti kancelariju u jednoj od tih zemalja (na afričkoj mediteranskoj obali) koja će odlučivati kojim se imigrantima može odobriti status azilanta i raspoređivati one koji ga dobiju po članicama EU-a", rekao je Berlusconi.

Čudan zakon

Evropske aviokompanije izrazile su duboku zabrinutost zbog novog predloga zakona EU o označavanju hrane koja se služi u avionima.

"Predloženi zakon znači da bi potrošači dobijali različite informacije o alergenima ili ih uopšte ne bi dobijali zavisno kojom kompanijom lete i lete li iz ili u EU. Odgovarajuće informacije pružale bi se, primjera radi, putnicima na Lufthsinom letu iz Frankfurta u Tokio, ali ne i na letu Japan Airlinesa Frankfurt-Tokio," upozorava udruženje evropskih aviovoznika.

NAJMOĆNIJE ŽENE EU UZDRMALE MUŠKU ELITU

Nevidljivi plafon za žene u institucijama EU

Nekе од најмоћнијих жена у Европској унији већ дуže vrijeme razmatraju како уvesti родну ravno-pravnost na evropsku političku scenu, kojom i dalje преће dominiraju muškarci.

EU observer navodi da su se, nedavno, најјужните жене у политици сastale u Briselu kako bi razgovarale o начинима да се промовишу жене u Briselu, u којем се међу кандидатима за најјуговорније позиције готово никада не налазе женска имена.

Na sastanku je учествовало petnaestak zvanica – evropske komesarke, шведска министарка за Европу и седам предсједница парламентарних odbora. Njihov cilj je da izgrade чврше везе између жена на високим позицијама како би једна другу подржавале у политичким борбама.

Za жене још увјек постоји "nevidljivi plafon" – за njih jednostavno nema prolaza do најјужните позиције на европској политичкој sceni

"За жене још увјек постоји "nev-idljivi plafon", за njih jednostavno nema prolaza do најјужните позиције на европској политичкој sceni. Још увјек је то клуб старих момака, а muškarci vrlo dobro znaju kako da jedan drugog hvale i guraju", kaže Heidi Hautala, finska посланица Зелених и предсједница пододборе за ljudska prava u Evropskom parlamentu.

Pредсједница парламентарног odbora za regionalni razvoj i бивша komesarka Danuta Huebner, takođe, ističe да је неophodно да се жене међусобно подрžavaju.

"Moraćemo bolje да се умrežimo, то нам је у овом trenutku izrazito слаба тачка. Ако се жене у европским institucijama буду међусобно повезивале, то би могло имати неког uticaja. Kad ste sami morate

da se ponašate као и сvi oko vas", kaže ова пољска политичарка.

EU observer podsjećа да се "женска иницијатива"javља упрано у trenutku kad се читава Европа припрема за цjenkanje око нових европских komesara и njihovih portfolija. Ove godine ће и могућност отварање dvije nove pozicije на највишем nivou – predstavnika EU за спољне poslove i predsjednika EU – učiniti pregovore још intenzivnijim.

Nema женских имена међу имена које у javnosti kruže као могући kandidati za ове visoke pozicije.

Zamjenica predsjednika Evropskog parlamenta Diana Wallis kaže да је главни cilj sastanka "да се kaže: Evo, tu smo, група жена која је на високим позицијама у европским institucijama, па зашто онда морамо да слушамо како жене нијесу у stanju да буду на leaderskim pozicijama kao komesari ili na bilo којој drugoj funkciji која буде uspostavljena Lisabonskim уговором".

Iako je rodna ravnopravnost zagarantovana zakonskim okvirom EU, то се у самом vrhu evropske političke scene баš и не vidi. На "porodičним fotografijama" redovnih sastanaka lidera EU slika је uvijek ista: u moru muškaraca izdvaja se

DALEKO OD PARITETA

Poput Blaira i Gonzalesova kandidatura, nije без критичара и потенцијалних prepreka.

Zastupljenost жена u novom sazivu Evropskog parlamenta је 35%. Mada је то значајан napredak u odnosu na 30% u prethodnom mandatu i само 16% u prvom sazivu parlamenta izglasanim 1979, zastupljenost жена u EP је и dalje daleko od pariteta, па и од granice од 40% dogovorene od strane članica Savjeta Europe.

Резултати znatno variraju na nacionalnom nivou: oko 1/4 земаља članica EU (njih 8) има више од 40% жена међу poslanicima – Finska, шведска, Estonija, Holandija, Bugarska, Danska, Francuska i Austrija.

U 11 земаља članica zastupljenost жена u novom sazivu EP је između 30 i 40%, dok ostalih 8 članica nije dostiglo ni minimum od 30% – Slovenija, Litvanijska, Irska, Italija, Poljska, Češka, Luksemburg i Malta која по drugi put заредом nije izabrana nijednu жену u Evropski parlament.

U pogledu promjena u zastupljenosti жена u odnosu na prethodni saziv, Njemačka je највише napredovala, izabравши 6 жена више u ovom mandatu. Primjetan pomak су направиле и Velika Britanija (5 poslanica više), Poljska (4) као и Bugarska, Finska i Italija (по 3 poslanice više nego u prethodnom mandatu).

Španija je u ovom sazivu има 3 представнице manje nego u prošlom, ali je uz Belgiju i jedina земља u којој је zastupljenost жена u nacionalnom parlamentu veća nego na evropskom.

Zastupljenost žena u novom sazivu Evropskog parlamenta u poređenju sa periodom 2004–2009 i zastupljenost u nacionalnim parlamentima

Zemlja članica	Ukupno mesta	Broj žena	% poslanika u EP (2009–2014)?	% poslanika u prethodnom sazivu EP (2004–2009)?	% žena u nacionalnom parlamantu
FINSKA	13	8	62%	42.9%	41.5%
ŠVEDSKA	18	10	56%	47.4%	47%
ESTONIJA	6	3	50%	50%	20.8%
HOLANDIJA	25	12	48%	48.2%	41.3%
BUGARSKA	17	8	47%	44.4%	21.7%
DANSKA	13	6	46%	42.9%	38%
FRANCUSKA	72	33	44%	44.9%	18.2%
AUSTRIJA	17	7	41%	27.8%	28.4%
SLOVAČKA	13	5	38%	35.7%	19.3%
LETONIJA	8	3	38%	22.2%	20%
NJEMAČKA	99	37	37%	33.3%	32.3%
BELGIJA	22	8	36%	29.2%	35.3%
MAĐARSKA	22	8	36%	37.5%	11.1%
PORTUGALIJA	22	8	36%	25%	28.3%
RUMUNIJA	33	12	36%	28.57%	11.4%
ŠPANIJA	50	15	36%	27.8%	36.3%
VELIKA BRITANIJA	72	24	33%	26.9%	19.5%
KIPAR	6	2	33%	0%	14.3%
GRČKA	22	7	32%	29.2%	14.7%
SLOVENIJA	7	2	29%	42.86%	13.3%
LITVANIJA	12	3	25%	38%	24%
IRSKA	12	3	25%	38.46%	13.3%
ITALIJA	72	18	25%	20.5%	21.3%
POLJSKA	50	11	22%	14.8%	20.2%
ČEŠKA	22	4	18%	20.8%	15.5%
LUKSEMBURG	6	1	17%	50%	23.3%
MALTA	5	0	0%	0%	8.7%

njemačka kancelarka **Angela Merkel** kao jedina žena među šefovima evropskih vlada.

"Sve više se govori o rodnoj ravnopravnosti i imamo sve te zakone i sve što je potrebno da se svima pruži jednakna šansa u političkom životu. Ipak, kad su u pitanju konkretni slučajevi kandidatura za

odgovorne pozicije u Evropi, žene nekako nestanu", kaže Huebner.

Kao primjer ona navodi desetominutni snimak napravljen za desetu godišnjicu Evropske monetarne unije. "Na njemu nema nijedne žene, kao da žena nije ni bilo u istoriji evropskih integracija".

Sa sastanka je poslata "lista želja"

ponovno izabranom predsjedniku **Jose Manuel Barroso** i nacionalnim vladama u kojima se traži da se na listama kandidata za mesta komesara nađu imena i žena i muškaraca i da Barroso povede računa da sastav Komisije bude uravnotežen.

Za sada je u Komisiji od 27 članova 8 žena. U Evropskom parlamentu, od 736 poslanika 35% su žene. Najveći procenat žena je među poslanicima iz Finske (61), dok među prestavnicima Malte već dva manda-ta nema nijedne žene.

Jedan od glavnih ciljeva sastanka je da se nominuju žene kao kandi-dati za visoke pozicije u EU o koji-ma se trenutno odlučuje, pa su se među mogućim kandidatima za mesta ministra spoljnih poslova i predsjednika EU našla i imena pred-sjednice Finske **Tarje Halonen**, bivše komesarke Ujedinjenih nacija za ljudska prava **Mary Robinson** i evropske komesarke za komunikacije **Margot Wallstrom**.

Wallstrom nije porekla zainteresovanost za jednu od tih funkcija, ali je naglasila da je ona već posvetila dobar dio života političkoj karijeri, između ostalog i tokom desetogo-dijšnjeg mandata u Evropskoj komisiji.

"Ima toliko dobrih kandidatkinja koje samo treba dovesti u centar pažnje javnosti", kaže ona na svojoj Internet stranici, gdje nudi i pomoći kao "mentorka" ambiciozinim ženama koje žele posao u EU.

Njihov prijedlog bi mogao naići na otpor na nacionalnom nivou, čak i u onim zemljama u kojima je prin-cip rodne ravnopravnosti daleko napredovao. Hautala kaže da je raz-govarala o ideji da svaka vlada pred-loži dva kandidata za mjesto kome-sara sa premijerom Finske **Mattijem Vanhanenom**.

"Čak ni naš premijer nije sasvim ubijeden da je to dobra ideja", objasnila je Hautala, dodajući da je Vanhanen izrazio bojazan da bi to oslabilo pravo država članica da bira-ju komesare.

V.Ž.–V.Š.

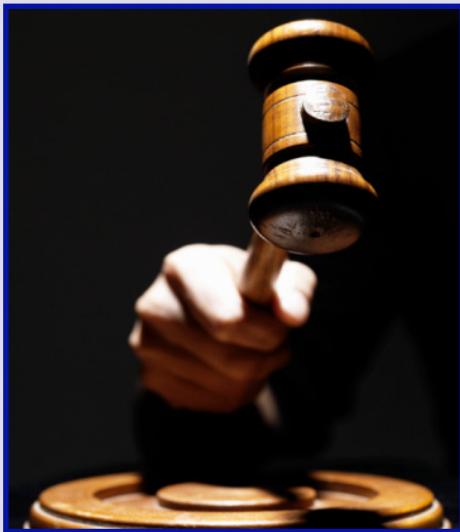
**ŠTO PIŠE U IZVJEŠTAJU KOMITETA MINISTARA SAVJETA EVROPE O
ISPUNJENOSTI OBAVEZA CRNE GORE**

Brine uticaj politike na pravosudni sistem

Zabrinutost Venecijanske komisije o potencijalnom političkom uticaju na imenovanje sudija, Vrhovnog državnog tužioca i državnih tužilaca, kao i Zaštitnika ljudskih prava i dalje stoje i treba se u njima pozabaviti što prije, navodi se u najnovijem, trećem Izještaju Komiteta ministara Savjeta Evrope (SE).

Treći Izještaj o ispunjavanju redovnih i posebno preuzetih obaveza Crne Gore članstvom u SE, zasniva se, između ostalog, na posjeti Sekretarijata Crnoj Gori od 11. do 15. maja 2009. i odnosi se na period od maja 2008. do avgusta 2009.

U izještaju se navodi da Crna Gora nastavlja progresivno da ispunjava obaveze i da se odvijaju značajne pozitivne aktivnosti u reformi pravosudnog sistema i borbi protiv korupcije, ali

nevladinih organizacija i civilnog društva u javnim poslovima i ojačana transparentnost i odgovornost u radu Vlade",

Vlada ima izvrsnu priliku da se skoncentriše na stvaranje konkretnih i vidljivih rezultata za građane Crne Gore. Za to će biti potreban dodatni naglasak i ulaganje u sprovođenje zakona i politika, povećano učešće nevladinih organizacija i civilnog društva u javnim poslovima i ojačana transparentnost i odgovornost u radu Vlade

i ističe da te napore treba nastaviti.

Skupština, kako piše, može da bude djelotvorna i uticajnija ukoliko u potpunosti iskoristi metode rada koje su joj na raspolaganju i talente svih članova.

"Funkcionalniji odnos između skupštinske većine i opozicije, kao i otvorenost za učešće ne-partijskih stručnjaka, na primjer iz specijalizovanih nevladinih organizacija, doprinijeli bi jačem djelovanju Skupštine u zakonima i politici u Crnoj Gori", navodi se u dokumentu.

Sa uspješnim iskustvom prelaska na nezavisnost i evropske integracije, sa punim mandatom i solidnom većinom u Skupštini, Vlada ima izvrsnu priliku, kako se ocjenjuje, da se skoncentriše na stvaranje konkretnih i vidljivih rezultata za građane Crne Gore.

"Za to će biti potreban dodatni naglasak i ulaganje u sprovođenje zakona i politika, povećano učešće

preporučuje se se u Izještaju SE.

Ocenjuje se da je politički kontekst u Crnoj Gori kontekst kontinuiteta i transformacije u isto vrijeme i ukazuje da su iste političke stranke na

Odlaganje izbornih reformi, stalno miješanje državnih i partijskih struktura, relativno nekritički mediji, nedostatak adekvatnog pravnog sredstva za žalbe na kršenje izbornih pravila i netransparentnost finansiranja predizbornih kampanja partija doprinijeli su stvarnom ugrožavanju povjerenja građana u izabrane institucije

vlasti od 1991. "Vladajuća partija prilagođava se okolnostima u zemlji koje se mijenjaju, i nije došlo do situacije koja bi bila više uobičajena, odnosno da okolnosti koje se mijenjaju dovedu do promjene vladajuće partije", ocjenjuje se u Izještaju.

Navodi se da je predsjednik Filip Vujanović 27. januara 2009. raspisao prijevremene parlamentarne izbore nakon odluke crnogorske Skupštine da skrati svoj mandat. "U svijetu očekiva-

nja teških posljedica ekonomске krize i velike popularnosti vladajuće koalicije, raspisivanje izbora za 29. mart predstavlja dobro sračunat strateški potez Vlade", kaže se u Izještaju.

Ocenjuje se da je raspisivanje izbora tako rano bilo kontroverzno od početka, ne samo zato što izborni zakoni još nijesu usaglašeni sa Ustavom Crne Gore.

Ističe se da je prije izbora trebalo da budu usvojena jasna pravila za finansiranje predizbornih kampanja, pravičnost u pojavljivanju u medijima, obradu pritužbi na izborni proces i procedure izmjene biračkih spiskova, ali to nije učinjeno.

"Zakon o sprovodenju Ustava izmijenjen je i dopunjeno 26. januara tako što je rok za reviziju izbornog zakonodavstva odložen za oktobar 2009. Zbog toga su se prvi parlamentarni izbori po novom Ustavu Crne Gore održali po starim izbornim pravilima", podsjeća se u dokumentu Savjeta Evrope.

Ukazuje se da je u izjavama predstavnika ODIHR-a i Parlamentarne skupštine SE nakon izbora istaknuto da se nije postupilo po većini preporuka koje su dale posmatračke misije na prethodnim izborima. "Oni su zaključili

da su odlaganje izbornih reformi, stalno miješanje državnih i partijskih struktura, relativno nekritički mediji, nedostatak adekvatnog pravnog sredstva za žalbe na kršenje izbornih pravila i netransparentnost finansiranja predizbornih kampanja partija doprinijeli stvarnom ugrožavanju povjerenja građana u izabrane institucije", ističe se u Izještaju.

V.Z.

NAKON DVJE GODINE OD ZAKLJUČIVANJA CEFTA SPORAZUMA CRNOGORSKI PRIVREDNICI PRED NOVIM IZAZOVIMA

Od skupih procedura do dampiških cijena

EVROPSKI REPORTER

Komplikovana i skupa procedura kod protoka robe, nepriznavanje sertifikata o kvalitetu, fitosanitarnih, sanitarnih i veterinarski dokumenata, uska grla na carinskim prelazima, nepriznavanje tehničkih standarda i dampinške cijene neki su od glavnih problema sa kojima se suočavaju crnogorski privrednici u primjeni CEFTA 2006 sporazuma.

Taj sporazum, koji predviđa stvaranje prostora za slobodnu trgovinu u jugoistočnoj Evropi, svojevrstan je test i vid pripreme zemalja regiona za potencijalno članstvo u EU.

"Trgovina bez plaćanja carina je povoljna za potrošače, trgovce i one proizvođače koji uvoze sirovine ili djelove za sopstvenu proizvodnju koju će dalje plasirati na regionalnom ili širem tržištu. Za proizvođače koji nemaju konkurentan proizvod, CEFTA predstavlja jaču

Nakon što su Bugarska i Rumunija postale članice Evropske unije, CEFTA obuhvata tržište od 30 miliona ljudi. CEFTA sporazum o trgovini uključuje odredbe koje se odnose na teme moderne trgovinske politike (usluge, intelektualna svojina, javne nabavke, investicije), kao i jasne procedure za rješavanje sporova.

Filipović napominje da sa ovim tržištem "Crna Gora realizuje trećinu robnog prometa", ali i da su u trgovini "evidentirane netarifne barijere koje ometaju njegovu uspješnu primjenu".

Na tržišta zemalja potpisnica CEFTA Crna Gora je za sedam mjeseci ove godine izvezla robe u vrijednosti od 67,4 miliona eura, a istovremeno uvezla robe za 495 miliona eura.

"Tokom primjene bilateralnih sporazuma Crne Gore sa CEFTA potpisnicama

Filipović kaže da na tržištu zemalja potpisnica CEFTA "Crna Gora" realizuje trećinu robnog prometa", ali i da su u trgovini "evidentirane netarifne barijere koje ometaju njegovu uspješnu primjenu".

izloženost konkurenčiji", kaže za Evropski reporter Ljiljana Filipović, potpredsjednica Privredne komore Crne Gore.

Multilateralni sporazum o slobodnoj trgovini u regionu jugoistočne Evrope CEFTA 2006, Crna Gora primjenjuje od jula 2007., a za sve potpisnice je u primjeni od novembra 2007.

Prihvatanjem sporazuma, Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Makedonija, Moldavija i BiH, su se obavezale da do kraja 2010. stvore zonu slobodne trgovine u kojoj će uvozne carine i dažbine biti ukinute za 90% vrijednosti trgovine.

Pri tome će kompletna trgovina u oblasti industrijskih proizvoda biti slobodna i za najviše 10% pozicija (proizvoda, odnosno, grupa proizvoda) carinske tarife u oblasti poljoprivrede, što znači da je moguće zadržati izvjetan nivo zaštite (kvote i carine).

ma, kao i od stupanja ovog multilateralnog sporazuma na snagu, pokrivenost uvoza izvozom je povoljnija. To jasno ukazuje na potrebu pojačanih npora da se, pored stvaranja konkurentnih proizvoda, uklone netarifne barijere", ističe Filipović.

Za moguće redifinisanje trgovinskih odnosa (dalju liberalizaciju) rok je bio 1.maj ove godine.

"Privredne komore potpisnica su objedinile zahtjeve i predloge privrede i dostavile ih državnim organima. Očekuje se da će na sjednici Zajedničkog komiteta, koja je planirana za kraj oktobra ove godine, biti usaglašene odluke koje će se moći primijeniti već početkom naredne godine", dodaje Filipović.

Tokom CEFTA nedjelje, koja će se održati u Podgorici u posljednjoj sedmici oktobra, Privredna komora Crne Gore planira da organizuje CEFTA Forum

foto VJESTI

komora na kojem će biti analizirani postignuti rezultati, barijere u poslovanju i predlozi za unapređenje međusobnih odnosa.

Na pitanje, zašto je CEFTA važna za put Crne Gore prema Evropskoj uniji, Filipović kaže da "poslovanje sa širim tržištem znači primjenu međunarodno prihvaćenih pravila poslovanja i oštiju konkurenčiju".

"To je svojevrsna priprema za šire integracije, što je bio i jedan od osnovnih ciljeva ranijeg CEFTA sporazuma. To je bio uspješan put do EU integracija za Mađarsku, Češku, Slovačku, Poljsku, Sloveniju, Rumuniju i Bugarsku", podsjeća Filipović.

U cilju jačanja konkurentnosti proizvoda, prepoznavanja kvaliteta kao glavne preporuke za intenzivniji tržišni nastup i promovisanja najboljih crnogorskih proizvoda koji realno mogu uspješno nastupiti i na inostranom tržištu, Privredna komora vodi aktivnost "Dobro iz Crne Gore".

"Komora kontinuirano organizuje edukacije na kojima inostrani i domaći eksperti informišu privrednike o najnovoj praksi i zahtjevima u međunarodnom poslovanju. Ostvarena brojna priznanja proizvođača na sajmovima potvrda su da se može očekivati bolja konkurentnost i povoljniji rezultati robnog prometa u narednom periodu", smatra Filipović.

Mikan MILOŠEVIĆ

Standardi i praksa

Uljarević, Ivanović, Milutinović, Gorjanc Prelević, Pažin

Sud Evropskih zajednica presudio je da Malta krši evropske propise nekoliko decenija starom tradicijom proljetnog lova na ptice.

Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa fondacijom Friedrich Ebert, organizovao je 30. septembra 2009, panel na temu "Sloboda izražavanja i mediji: evropski standardi i crnogorska praksa"

Na panelu su učestvovali: v.d. glavnog i odgovornog urednika "Dana" **Mladen Milutinović**, izvršni direktor ND "Vijesti" **Željko Ivanović**, urednica programa u Akciji za ljudska prava mr **Tea Gorjanc-Prelević** i agent Crne Gore pri Evropskom sudu za ljudska prava **Zoran Pažin**. Moderatorka diskusije bila je **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a.

Cilj panela bio je upoznavanje s važnim načelima i standardima koji pomažu proces demokratizacije i profesionalizacije medija i pravosuđa, kao i funkcionisanje društva u skladu sa demokratskim načelima, kroz problematizovanje različitih stanovišta i pozicija oko određenja i granica slobode izražavanja.

U Crnoj Gori se bilježe učestali slučajevi tužbi zbog klevete i uvrede i sudske presude na štetu medija što otvara pitanje balansa u poštovanju

ustavom garantovanih prava i evropskih standarda u ovoj oblasti.

To je bila osnova za dinamičnu raspravu u kojoj se pokušalo doći do odgovora na neka od značajnih pitanja, kao što su: što je sloboda izražavanja? Ima li ona ograničenja? Zbog čega su mediji tuženi? Od koga? Kakva je praksa Evropskog suda za ljudska prava i slobode? što donose ili odnose kazne koje se izriču medijima? U čemu se ogleda uloga medija u procesu demokratizacije društva? Da li sloboda izražavanja sa sobom nosi i određene obaveze i odgovornosti? Koja su prava, a koje obaveze medija i pravosuđa? živi li u Crnoj Gori kultura slobode izražavanja?

Zajednički imenitelji iznijetih oprečnih stavova, kako od strane panelista, tako i od strane brojnih učesnika, bili su da su slobodni mediji jedan od najznačajnijih stubova istinskog demokratskog društva i da im se mora garantovati sloboda u izražavanju koja, s druge strane, ne smije biti zloupotrebljavana. Takođe, crnogorski sudovi se moraju oslanjati na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i praksu Evropskog suda za ljudska prava iz Strazbura što jeste standard koji Crna Gora mora ispuniti na putu ka EU, a što u dosadašnjoj praksi crnogorskih sudova nije bio slučaj.

NEVLADINE ORGANIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJI

EVROPSKO UDRUŽENJE SLUŽBI ZA PODRŠKU OSOBAMA SA INVALIDITETOM

EASPD je nevladina organizacija aktivna na polju pružanja podrške servisnih usluga za osobe sa invaliditetom. Organizacija promoviše rad preko 8000 socijalnih službi i njihovih krovnih organizacija širom Evrope.

Glavni cilj EASPD je da omogući jednakе mogućnosti osobama sa invaliditetom širom Evrope.

EASPD igra ključnu ulogu kao posrednik između službi za pomoći i podršku osobama sa invaliditetom i evropskih institucija koje kreiraju politike sa ciljem da evropska društva učini inkluzivnima.

S obzirom da 50% nacionalnog zakonodavstva država članica EU čini ono koje se kreira na nivou EU, EASPD želi da svojim djelovanjem bude što uticajnija na politike koje se tiču statusa osoba sa invaliditetom u socio-ekonomskom smislu koje nastaju u briselskim institucijama. Zato ima stalno predstavništvo u Briselu gdje kroz lobiranje i tijesnu saradnju sa institucijama EU i srodnim organizacijama radi na praćenju pitanja vezanih osobama sa invaliditetom i poboljšanju njihovog položaja u evropskim društвima.

Princip rada organizacije je stalno stremljenje ka uspostavljanju visoko kvalitetnih službi koje omogućavaju i olakšava punu participaciju i uključenost u društvo osoba sa invaliditetom. Da bi ostvarila svoje ciljeve EASPD je posvećena:

- uključivanju samih korisnika usluga u kreiranju i pružanju servisa radi postizanja najboljih rezultata u zadovoljenju njihovih potreba;
- uključivanju svojih rješenja u zvanične nacionalne i evropske politike koje se tiču osoba sa invaliditetom;
- stvaranju uslova za doživotno učenje i usavršavanje osoblja službi koje se bave pružanjem pomoći i podrške osobama sa invaliditetom;
- nastojanju da obezbijedi dostupnost i najveću moguću prilagođenost servisa za osobe sa invaliditetom.

EASPD ima konsultativni status u Savjetu Evrope, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i punopravni je član koalicije socijalnih NVO-a „Social platform“.

Informacije o brojnim aktivnostima i projektima organizacije dostupne su na sajtu: www.easdpeu

Priredio: Petar ĐUKANOVIĆ

Gradanski do Evrope

UZagrebu je od 11. do 13. septembra 2009. organizovan skup na temu "Izazovi i perspektive građanskog obrazovanja u srednjoj i jugoistočnoj Evropi", u partnerstvu njemačke Federalne agencije za građansko obrazovanje, fondacije Robert Bosch, Instituta Ivo Pilar, MitOsta-a i Erste fondacije.

Tokom trodnevnog skupa, organizovana su dva panela i tri radionice na kojima su izlagali panelisti iz regionala i zemalja EU, dijeleći

iskustva i naučene lekcije u oblasti demokratskog građanstva. Svoje izlaganje imala je i izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje **Daliborka Uljarević**, koja je o govorila o konceptu građanskog kroz prizmu crnogorskog formalnog i neformalnog obrazovanog sistema.

Skup je dio kontinuiranog NECE programa koji se sprovodi kroz umrežavanje aktivnosti građanskog obrazovanja koje doprinose evropeizaciji.

Nove generacije

Centar za građansko obrazovanje završio je upis VI i VII generacije škole ljudskih i manjinskih prava i XIV generacije škole demokratije. Škole kreću sa radom od oktobra i predavanja u okviru njih će trajati do kraja 2009. Predavanja će biti organizovana dva puta nedjeljno, u trajanju od po 2h, u prostorijama CGO-a. Predavači su ugledni stručnjaci iz oblasti ljudskih prava i demokratije.

Na adresu Centra za građansko obrazovanje za obje škole stigao je

četvorostruko veći broj prijava, nego što je bilo planiranih polaznika programa, što je učinilo samu selekciju veoma teškom ali i pokazalo da je kvalitet ovih programa CGO-a prepoznat u najrazličitijim društvenim sektorima.

Dvije generacije škole ljudskih i manjinskih prava, koje rade uz podršku Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, broje 52 polaznika, po 26 polaznika u svakoj generaciji.

U školi demokratije, koju

Dug proces suočavanja sa prošlošću

Koalicija nevladinih organizacija i pojedinaca koji se zalaže za osnivanje REKOM-a (Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije) je preko svojih članova u Crnoj Gori uputila zahtjev RTCG da obilježi 18 godina od napada na Dubrovnik prikazivanjem dokumentarnog filma "Rat za mir", autora **Koče Pavlovića**, kao i da organizuje razgovor o ovom važnom aspektu crnogorskog procesa suočavanja sa prošlošću sa adekvatnim sagovornicima.

Takođe, u organizaciji Nezavisnog udruženja novinara Vojvodine, u ime Koalicije, u Novom Sadu su 26. septembra organizovane regionalne konsultacije sa novinarima na kojima su iz Crne Gore učestvovali urednici i novinari "Dana", "Vijesti", RTCG, TVIN, TV Vijesti, BBC i Bete.

podržava fondacija Friedrich Ebert, je upisano 30 polaznika.

Crnogorske šanse i problemi

UPodgorici je, 09. septembra 2009. održan međunarodni simpozijum "Crna Gora – šanse i problemi mlade države na Balkanu", u organizaciji ambasade Republike Njemačke i Njemačkog društva za jugoistočnu Evropu, kao dio programa osmodnevног studijskog putovanja Crnom Gorom organizovanog sa ciljem da se članovi Društva za jugoistočnu Evropu direktno upoznaju sa prilikama u crnogorskem kontekstu i

time upotpune svoju sliku o Crnoj Gori.

Ssimpozijum je otvorio njemački ambasador u Podgorici, **Peter Platte**, a na njemu je učestvovao veliki broj predstavnika državnih institucija, nezavisnih medija, političkih partija, nevladinog sektora i diplomatskog kora, pored samih učesnika iz Njemačke.

Izlaganja su imali šef Delegacije Evropske komisije u Podgorici **Leopold Maurer**, poslanik u Skupštini

Crne Gore **Raško Konjević**, predstavnik Svjetske banke **Jan-Peter Olters**, šefica vladine Kancelarije za saradnju sa NVO **Danka Latković**, direktorka Centra za građansko obrazovanje **Daliborka Uljarević**, direktor dnevnika "Vijesti" **Željko Ivanović**, bivši izvještač za centralnu i jugoistočnu Evropu "Frankfurter Allegemeine Zeitung" **Karola Kaps** i član borda Društva jugoistočna Evropa **Ditrih Šlegel**.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

5TH MMCP DIVERSITY MANAGEMENT TRAINING JAMBOREE

Applicants may apply to attend one of three modules:

- 1: Ethnic Diversity and Conflict Management
- 2: Global and Regional Minority Protection Norms in Local Governance
- 3: Inter-cultural Skills in Local Government

Date: December 10–14, 2009

Location: Budapest, Hungary

Application deadline: October 15, 2009

Selection notification: October 22, 2009
Every year, LGI's Managing Multiethnic Communities Program organizes a major training event that brings together 50–70 trainers, experts, activists, and practitioners to exchange and discuss about diversity issues. These Diversity Management Training Jamborees offer exceptional opportunities to combine capacity building, experiential learning, as well as building professional networks at individual and institutional level.

The five-day Jamboree program is centered around parallel training workshops led by internationally recognized diversity experts and trainers. The workshops are based on a methodology developed

for target audiences to improve the efficiency and impact of their work in ethnically and socially diverse communities. MMCP's network of Jamboree alumni has grown to over 200 active individuals since the first Jamboree in 2006. By joining the MMCP alumni network, participants benefit from continuous mentoring, collaborative project development, access to resources, and other opportunities. More information could be obtained at http://lgi.osi.hu/documents.php?id=2815&m_id=9

THE WEIDENFELD SCHOLARSHIPS AND LEADERSHIP PROGRAMME

The programme is managed by the Institute for Strategic Dialogue (ISD), a London-based policy organisation; for contact details, see below. The scholarship is tenable only at the University of Oxford. Applicants must be able to demonstrate that they aspire through their professional work to contribute to the public good in their country or region, or on a global basis. Applicants must be able to demonstrate a connection between their subject of study and their longer-term career objectives.

Location: Oxford University, Britain

Application deadline: January 15, 2010

Selection notification: May 2009

Launched in 2007, the programme aims to cultivate the leaders of tomorrow primarily from Eastern Europe, Central Asia, Russia, the Middle East and North Africa. It provides outstanding university graduates and young professionals with the opportunity to pursue graduate studies at the University of Oxford.

Scholars also participate in a comprehensive programme of leadership-skills development, long-term mentoring and networking (including work-placements, pro-bono projects and involvement in a high-level speaker and seminar series).

More information via e-mail

student.funding@admin.ox.ac.uk, or web page www.admin.ox.ac.uk/io/funding/weidenfeld.shtml)

INTERNATIONAL WINTER SCHOOL ON FEDERALISM AND GOVERNANCE

The Winter School analyzes the phenomena of federalism, regionalism and multi-level governance from a legal and a political science perspective.

In the first edition in February 2010 the focus will be on the role of local government in federal and regional systems. The programme includes multi-level-governance – local government in international, supranational and comparative perspective – local self-government – regional government – intergovernmental relations in compound systems – policies in multi-layered systems – fiscal federalism.

Date: 1–5.2.2010. i 8–12.2.2010.

Location: Bolzano, Innsbruck, Italia, Austria

Application deadline: October 26, 2009

Selection notification: mid-November 2009

The Winter School welcomes participants from all over the world, young researchers or academics with focus on comparative federalism, post-graduate or undergraduate students with basic knowledge of federalism, multi-level governance and constitutional issues, civil servants from a local, regional or national government, employees of international organizations or NGOs dealing with regional and local development.

Participants will have the opportunity to present a working paper during the Winter School. The best papers will be considered for publication, and successful participants of the 10-day-programme are awarded 10 ECTS credits (European Credit Transfer System). The working language is English.

More information at winterschool@eurac.edu, <http://www.eurac.edu>

EIC Bilten – Evropski puls je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert. Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC Bilten – Evropski puls je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578.

**Urednik: Vladan Žugić; Uređivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,
mr Vladimir Pavićević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić, Petar Đukanović**

**Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Lekatura: Milena Milunović; Lekatura engleske verzije: Maja Mugoša; Prevod: mr Vera Šćepanović
Njegoševa 36/I; Tel/fax: 020/665-112, 665-327; E-mail: ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org**

EIC Bilten – Evropski puls možete preuzeti na www.cgo-cce.org